

ULOGA EU FONDOVA U POTICANJU RAZVOJA RURALNOG TURIZMA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE

Špoljar, Helena

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:418327>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
POSLOVNI ODJEL
STRUČNI STUDIJ UGOSTITELJSTVO

Helena Špoljar

**ULOGA EU FONDOVA U POTICANJU RAZVOJA
RURALNOG TURIZMA KRAPINSKO-ZAGORSKE
ŽUPANIJE
ZAVRŠNI RAD**

Karlovac, 2022.

Helena Špoljar

**ULOGA EU FONDOVA U POTICANJU RAZVOJA
RURALNOG TURIZMA KRAPINSKO-ZAGORSKE
ŽUPANIJE**

ZAVRŠNI RAD

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij Ugostiteljstvo

Kolegij: Osnove specifičnih oblika turizma

Mentor: dr.sc. Mateja Petračić

Matični br, studenta: 0618616001

Karlovac, prosinac 2022.

SAŽETAK

Završni rad bavi se ulogom EU fondova u poticanju razvoja ruralnog turizma Krapinsko-zagorske županije. Ruralni se turizam u Hrvatskoj može definirati kao turistička valorizacija agrarnih područja, prirodnih resursa, kulturnog nasljeđa, ruralnih naselja, lokalnih tradicijskih običaja i proizvoda kroz posebno oblikovane turističke proizvode koji obilježavaju identitet prostora i zadovoljavaju potrebe gostiju u području smještaja, usluga hrane i pića, rekreacije i aktivnosti, animacije i ostalih usluga s ciljem održivog lokalnog razvoja. U radu su navedeni izvori financiranja ruralnog turizma te je detaljno obrađeno financiranje fondovima Europske unije. Također, navedene su mjere EU fondova koje potiču razvoj ruralnog turizma te iznosi ugovorenih bespovratnih sredstava Europskih fondova u okviru Programa ruralnog razvoja 2017. - 2019. po županijama. Na kraju rada analizirana je perspektiva razvoja ruralnog turizma Krapinsko-zagorske županije te je temeljem prikupljenih podataka napravljena SWOT analiza ruralnog turizma županije kako bi se vidjele snage, slabosti, prijetnje te daljnje razvojne mogućnosti.

KLJUČNE RIJEČI: Krapinsko-zagorska županija, ruralni turizam, EU fondovi, SWOT analiza.

SUMMARY

The final paper is explaining the role of EU funds in encouraging the development of rural tourism in Krapina-Zagorje County. Rural tourism in Croatia can be defined as the tourist valorization of agricultural areas, natural resources, cultural heritage, rural settlements, local traditional customs and products through specially designed tourist products that mark the identity of the area and meet the needs of guests in accommodation, food and beverage services, recreation and activities, animation and other services aimed at sustainable local development. The paper lists the sources of financing for rural tourism and discusses in detail the financing of European Union funds, as well as measures of EU funds that encourage the development of rural tourism and the amount of approved grants by businesses. In the final part of the paper, the perspective of rural tourism development in Krapina-Zagorje County was analyzed and with the collected data a SWOT analysis was done in order to see strengths, weaknesses, threats and further opportunities for the county.

Key words: Krapina-Zagorje County, rural tourism, EU funds, SWOT analysis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. OBILJEŽJA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE	3
2.1. Prirodno-geografska obilježja krapinsko-zagorske županije	6
2.2. Društveno-geografska obilježja krapinsko-zagorske županije	7
2.3. Atrakcije Krapinsko-zagorske županije	10
2.3.1. Prirodne atrakcije Krapinsko-zagorske županije	10
2.3.1.1. Bedekovčanska jezera	11
2.3.1.2. Dolina Zelenjak.....	12
2.3.1.3. Planinarsko-poučna staza „Putevima orhideja“.....	12
2.3.1.4. Gupčeva lipa.....	12
2.3.1.5. Ivančica	13
2.3.1.6. Rijeka Sutla.....	13
2.3.2.1. Muzej krapinskih neandertalaca	15
2.3.2.2. Muzej Staro selo Kumrovec	16
2.3.2.3. Dvor Veliki Tabor	16
2.3.2.4. Nacionalno svetište Majke Božje Bistričke.....	17
2.3.2.5. Crkva sv. Marije Snježne u Belcu.....	17
2.3.2.6. Spomenik hrvatskoj himni.....	19
3. TURIZAM KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE	20
3.1. Ruralni turizam	25
3.2. Problematika razvoja ruralnog turizma.....	29
3.3. Održivi razvoj ruralnog turizma.....	33
4. IZVORI FINANCIRANJA.....	35
4.1. Vlastita sredstva	35
4.2. Poticaji i bespovratna sredstva.....	36
4.3. Kreditna sredstva.....	36
4.4. Sredstva Europske unije	38

5. FINANCIRANJE RURALNOG TURIZMA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE IZ FONDOVA EUROPSKE UNIJE.....	44
5.1. Primjer povećanja proizvodnje i modernizacije pomoću EU fondova	47
6. PERSPEKTIVE RAZVOJA RURALNOG TURIZMA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE POMOĆU FONDOVA EUROPSKE UNIJE.....	48
7. VIZIJA IDEALNOG ODREDIŠTA RURALNOG TURIZMA	52
8. ZAKLJUČAK.....	54
POPIS LITERATURE	56
POPIS ILUSTRACIJA.....	59
POPIS ZEMLJOVIDA	60
POPIS TABLICA.....	61
POPIS GRAFIKONA.....	62

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovog rada je identifikacija izvora financiranja, s naglaskom na programe i fondove Europske unije usmjerene na razvoj ruralnih područja, odnosno financijskih instrumenata te mogućnosti korištenja EU financiranja iz perspektive razvoja ruralnog turizma općenito, a osobito u okviru administrativnih granica Krapinsko-zagorske županije.

Cilj rada je pobliže objasniti ulogu EU financiranja u razvoju ruralnog turizma Krapinsko-zagorske županije te potencijalni utjecaj tako oblikovanog ruralnog turizma na razvoj ruralnog prostora Krapinsko-zagorske županije.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Izvori podataka korišteni za izradu ovog rada primarno su knjige, internet stranice i stručni časopisi iz područja turizma te strategije razvoja Krapinsko-zagorske županije.

Metode prikupljanja podataka korištene u ovom radu su: metoda istraživanja za stolom, metoda analize i sinteze, metoda indukcije, metoda klasifikacije, metoda deskripcije i metoda kompilacije.

Metoda istraživanja za stolom korištena je za prikupljanje sekundarnih izvora podataka koji su rezultat određenih istraživanja. Za pronalaženje i utvrđivanje elemenata cjelokupnog rada te odnosa između ruralnog turizma i EU fondova, korištena je metoda analize. Metoda sinteze korištena je pri objedinjenju sadržaja u smislenu i značajnu cjelinu. Metoda indukcije poslužila je kod cjelokupnog zaključka o ruralnom turizmu Krapinsko-zagorske županije i utjecaju EU fondova na navedeno

prema pojedinačnim značajkama. Metoda klasifikacije korištena je pri podjeli i klasifikaciji dobara, baštine, izvora financiranja i sl. Metodom deskripcije opisivani su pojmovi, pojave i predmeti te njihove veze i odnosi.

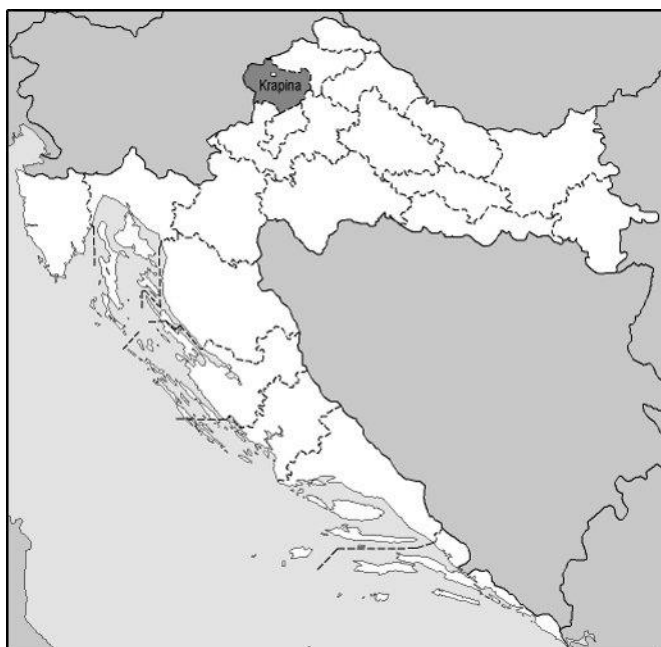
1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od osam poglavlja. Uvodni dio obuhvaća predmet i cilj rada, opis izvora podataka i metode prikupljanja te strukturu rada. U drugom poglavlju su opisana prirodna i društvena obilježja Krapinsko-zagorske županije, njene prirodne i kulturne atrakcije. Treće poglavlje bavi se turizmom Krapinsko-zagorske županije s posebnim naglaskom na ruralni turizam i njegov održivi razvoj. U četvrtom poglavlju predstavljani su mogući izvori financiranja ruralnog turizma, a posebno fondovi Europske unije. U petom poglavlju analizirano je financiranje ruralnog turizma Krapinsko-zagorske županije pomoću EU fondova. Šestim poglavljem obrađene su perspektive razvoja Krapinsko-zagorske županije pomoću fondova Europske unije s analiziranim snagama, slabostima, prilikama i prijetnjama ruralnog turizma županije (tzv. SWOT analiza). Vizijom idealnog odredišta za ruralni turizam bavi se sedmo poglavlje, a u posljednjem poglavlju su iznesene zaključne misli te na samom kraju popisi literature i ilustracija.

2. OBILJEŽJA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE

Krapinsko-zagorska županija administrativna je jedinica smještena na sjeverozapadnom dijelu Republike Hrvatske i obuhvaća veći dio prirodne i kulturno-povijesne regije Hrvatsko zagorje. Prostor Hrvatsko zagorja, smješten je između Maceljskoga gorja, Ivančice, Varaždinsko-topličkog gorja, Kalničkog gorja, Medvednice, rijeke Save i rijeke Sutle.¹ Sama županija graniči s Republikom Slovenijom, Varaždinskom i Zagrebačkom županijom te Gradom Zagrebom.

Karta 1. Položaj Krapinsko-zagorske županije

Izvor: Hrvatska enciklopedija, Krapinsko-zagorska županija
<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33744> (10.09.2021.)

Karta 1. prikazuje položaj Krapinsko-zagorske županije i njenog glavnog grada Krapine na karti Republike Hrvatske.

Ukupna površina Krapinsko-zagorske županije iznosi 1.229 km². Županija ima 422 naselja i podijeljena je na 32 lokalne samouprave (7 gradova i 25 općina). Gradovi su sljedeći: Krapina, Donja Stubica, Klanjec, Pregrada, Zlatar, Zabok i

¹ Geografija, <https://geografija.hr/hrvatsko-zagorje/> (20.08.2022.)

Oroslavje. Grad Krapina je sjedište Krapinsko-zagorske županije.² Na području županije prevladavaju naselja pretežno seoskih obilježja.

Prema neslužbenim podacima Državnog zavoda za statistiku iz 2021. godine, Krapinsko-zagorska županija ima 120 942 stanovnika³, što je za 12 122 stanovnika manje nego u 2011. godini, kada broj stanovnika iznosi 133 064.⁴

U pogledu infrastrukture, 75 % stanovništva pokriva opskrba vodom, dok sustav odvodnje nije dovoljno razvijen te pokriva svega 20 % stanovništva. Stanje prometnica je u velikoj mjeri loših karakteristika. Državne, županijske i lokalne ceste su uglavnom nedovoljno održavane. Lokalne ceste su uglavnom uske, bez označenih kolničkih traka te bez nogostupa. S druge strane, autocesta A2 te njen povoljan prometni položaj u odnosu na Županiju uvelike olakšava i ubrzava unutar-županijski promet. Značajna je brza cesta Mokrice - Zlatar Bistrica koja ima u budućnosti planirani spoj s autocestom A4 te brza cesta Zabok - Krapina. Posljednjih godina ulaže se u sustav odvodnje u županiji, posebice grad Zlatar i Zabok te općina Lohor. Od velikog značaja za turizam županije bila bi izgradnja biciklističkih staza koja bi osigurala siguran promet biciklista i potakla lokalno stanovništvo na vožnju biciklom kao prometnim sredstvom, što bi uvelike smanjilo probleme s manjkom parkirnih mjesta u gradovima Krapinsko-zagorske županije.

Željeznički promet u Županiji ima dugu povijest i veliki značaj. Najznačajnije željezničke pruge su Zaprešić – Varaždin (izgrađena 1886. godine) i Zabok – Krapina (izgrađena 1886. godine). Kasnije su izgrađene pruge: Zabok – Gornja Stubica, Krapina – Đurmanec – državna granica, Savski Marof – Kumrovec i Kumrovec – državna granica. Prostor Krapinsko-zagorske i Varaždinske županije povezuje i željeznička pruga Novi Golubovec – Varaždin koja ulazi u prostor Županije u dužini od 2,5 km. Najveće županijsko željezničko čvorište prometa u Županiji je kolodvor Zabok u kojem je željeznički kolodvor renoviran prilikom modernizacije željezničke pruge Zagreb - Varaždin na dionici Zaprešić - Zabok⁵. Obnova željezničke pruge Zagreb - Zabok modernizirana je sredstvima EU fondova.

² Krapinsko-zagorska županija, <https://www.kzz.hr/opcenito-mobile> (09.07.2022.)

³ Državni zavod za statistiku, <https://podaci.dzs.hr/media/ixpn5qzo/si-1711-popis-stanovnistva-kucanstava-i-stanova-2021-prvi-rezultati-po-naseljima.pdf> (23.08.2022.)

⁴ Državni zavod za statistiku, https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2011/SI-1441.pdf (23.08.2022.)

⁵ Krapinsko-zagorska županija, <https://www.kzz.hr/promet> (26.11.2022.)

U Krapinsko-zagorskoj županiji nalazi se i športsko-turistički aerodrom Zabok - Gubaševo koji, osim za uzlete i slijetanja sportskih letjelica, često služi kao startna i ciljana pozicija za balone na vrući zrak.

Krapinsko-zagorska županija graniči sa Gdom Zagrebom i Zagrebačkom županijom, što znači da se nalazi u neposrednoj blizini Zagreba - glavnog grada Republike Hrvatske. Udaljenost od grada Zagreba do Marije Bistrice, najbliže općine Krapinsko-zagorske županije gradu Zagrebu, iznosi oko 30 km. Udaljenost između zračne luke „Dr. Franjo Tuđman“ u Zagrebu i Marije Bistrice iznosi 37 km. Prema tome može se zaključiti kako se Županija nalazi na manje od jedan sat vožnje od glavnih prometnih čvorišta Republike Hrvatske.

2.1. Prirodno-geografska obilježja Krapinsko-zagorske županije

Kao geografska cjelina, Krapinsko-zagorska županija pruža se od vrhova Maclja i Ivančice na sjeveru do Medvednice na jugoistoku. Zapadna granica – rijeka Sutla, ujedno je i državna granica s Republikom Slovenijom, dok istočnu granicu čine porječja rijeke Krapine i Lonje.⁶

Ukupna površina Krapinsko-zagorske županije raspoređena je kroz tri osnovne vrste reljefa: naplavne ravni, brežuljkaste krajeve i pobrđa te gorske masive. Područjem prevladava kontinentalna klima.

Županiju omeđuje nekoliko gorskih nizova koji se pružaju u pravcu istok-zapad. Maceljsko gorje i Ravna gora produžetak su Karavanki, a niz Rudnica – Desinička gora – Kuna gora – Strahinčica – Ivanščica nastavak je Kamničkih Alpa. Ovi su dijelovi najvećim dijelom pokriveni šumom – pretežno gorskom bukovom. Uz gore se s obje strane nalaze predgorske stepenice.⁷

Najšumovitiji dijelovi Županije su gorski predjeli Maclja, Strahinjčice i Ivančice te sjeverni obronci Medvednice.

Prirodni fenomen Hrvatskog zagorja još su i geotermalni izvori. Najpoznatiji su: Krapinske toplice, Stubičke toplice, Sutinske toplice, Tuheljske toplice, Šemničke toplice.

⁶ Zagorska razvojna agencija (ZARA), Strategija razvoja ljudskih potencijala Krapinsko-zagorske županije, https://www.zara.hr/system/zara/files/files/000/000/204/original/Strategija_razvoja_ljudskih_potencijala_%28ENTER%29.pdf?1608125926, (10.09.2021.)

⁷ Geografija, <https://geografija.hr/hrvatsko-zagorje/> (20.08.2022.)

2.2. Društveno-geografska obilježja Krapinsko-zagorske županije

Stanovništvo Hrvatskog zagorja govori kajkavskim narječjem.

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine na području Krapinsko-zagorske županije živjelo je 133 064 stanovnika, a prema podacima Državnog zavoda za statistiku za 2018. godinu procijenjeno je da na području Županije živi 125.357 stanovnika. U usporedbi s drugim županijama, Krapinsko-zagorska je uz Varaždinsku i Međimursku najgušće naseljena županija. Prema prvim podacima Popisa stanovništva 2021. godine, Krapinsko-zagorska županija ima 120.942 stanovnika. Prema procjeni broja stanovnika za 2018. godinu, u ukupnom stanovništvu Krapinsko-zagorske županije udio žena iznosio je 51,35 %, odnosno 64.377 žena, dok je udio muškaraca iznosio 48,65 %, odnosno 60.980 muškaraca. Obzirom da je broj stanovnika u 2021. godini manji od procijenjenog 2018. godine, broj žena je 61.989, a muškaraca 58.953. Radno aktivno stanovništvo čine sve zaposlene i nezaposlene osobe. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, na području Krapinsko-zagorske županije primjetno je smanjenje radno aktivnog stanovništva. Ukupna radna snaga na području Krapinsko-zagorske županije u 2018. godini iznosila je ukupno 38.693 osobe, odnosno 46 % ukupno radno sposobnog stanovništva Krapinsko-zagorske županije.⁸

⁸ Zagorska razvojna agencija (ZARA), Strategija razvoja ljudskih potencijala Krapinsko-zagorske županije, https://www.kzz.hr/sadrzaj/dokumenti/strategija-razvoja-ljudskih-potencijala/KZ%C5%BD_Strategija%20razvoja%20ljudskih%20potencijala.pdf (21.11.2022.)

Grafikon 1. Obrazovna struktura stanovništva Krapinsko-zagorske županije 2011. godine

Izvor: obrada autorice prema DZS, Stanovništvo staro 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi, obrazovnim područjima i spolu, Popis 2011

U grafikon 1. Prikazuje obrazovnu strukturu stanovništva Krapinsko-zagorske županije starijeg od 15 godina s najvišim završenim stupnjem obrazovanja prema popisu stanovništva iz 2011. godine. Može se primijetiti kako je najviši udio stanovništva završilo osnovnu školu i to 44,92 %, zatim slijedi s 39,22 % stanovništva sa završenom srednjom strukovnom školom. Može se zaključiti kako je u 2011. godini stanovništvo Krapinsko-zagorske županije bilo slabo obrazovano. Pretpostavka je da je navedeno iz razloga što se u ruralnim područjima ljudi često bave primarnim djelatnostima, poput poljoprivrede i šumarstva koje ne iziskuju visok stupanj obrazovanja.

Proizvodnja ekoloških poljoprivrednih proizvoda nedovoljno je razvijena u odnosu na dostupne površine poljoprivrednog zemljišta i pogodne klimatske uvjete. Unatoč pokušajima komercijalizacije zaštićenog brenda zagorskih purana, zagorskih mlinaca i zagorskih štrukli, značajna proizvodnja se nije pokrenula.

U velikom broju su prisutne dnevne migracije stanovništva zbog odlazaka na posao sa sela u gradove, što osobito podrazumijeva veće gradove kao što su

Zagreb i Varaždin. Dnevnim urbano-ruralnim migracijama donose se određena obilježja načina života urbanih sredina u ruralne dijelove Županije.

Iako se još velik dio stanovništva bavi obrađivanjem poljoprivrednih zemljišta i uzgojem stoke, te je u velikoj mjeri zastupljen ruralni način života, to se nedovoljno iskorištava u svrhe turizma. Također, bez obzira što Europska unija podržava ruralni razvoj i modernizaciju poljoprivrede, nedostaje spremnih projekata koji bi privukli sredstva EU fondova.

Stanovništvo Krapinsko-zagorske županije nije dovoljno informirano o mogućnostima koje im se nude, ponajviše mogućnostima koje im pružaju EU fondovi te je za daljnji razvitak potrebno educirati stanovništvo. Državna razina ne informira i ne koordinira stanovništvo dovoljno o mogućnostima koje pružaju EU fondovi.

2.3. Atrakcije Krapinsko-zagorske županije

Krapinsko-zagorska županija obiluje brojnim prirodnim i kulturnim atrakcijama. Obzirom da je većinom ruralno područje, Županija je bogata prirodnim atrakcijama te zaštićenom prirodom. Također, područje je bogato povijesnim građevinama nacionalnog značaja.

2.3.1. Prirodne atrakcije Krapinsko-zagorske županije

Krapinsko-zagorska županije je većim dijelom ruralno područje, što govori da posjeduje iznimno prirodno bogatstvo.

Ukupno je 5,3 % površine Županije zaštićeno područje. Prvi zaštićeni spomenik prirode, a ujedno i prvi zaštićeni prirodni objekt na području Županije je Hušnjakovo brdo, a posljednji Park prirode Medvednica.

Zaštićena područja Krapinsko-zagorske županije su:

1. Značajni krajobraz

- Zelenjak (Risvička i Cesarska gora)
- Područje Sutinskih toplica

2. Spomenik prirode

- Hušnjakovo
- Gupčeva lipa
- Stara tisa kod Horvatovih stuba
- Hrast kitnjak Galženjak

3. Spomenik parkovne arhitekture

- Park oko dvorca Hellenbach u Mariji Bistrici

- Park oko dvorca u Stubičkome Golubovcu
- Park oko dvorca u Mirkovcu
- Park oko dvorca u Gornjoj Bedekovčini
- Park oko dvorca u Selnici
- Park oko dvorca Klokovec
- Park oko dvorca u Miljani
- Stoljetna lipa u Desiniću
- Park oko dvorca u Donjem Oroslavlju
- Park oko dvorca u Bežancu⁹

Županija obiluje brojnim drugim prirodnim atrakcijama kao što su: Bedekovčanska jezera, planinarsko-poučna staza „Putevima orhideja“ te Ivančica.

2.3.1.1. Bedekovčanska jezera

Bedekovčanska jezera nastala su u periodu od 1937. do 1950. godine iskopom gline u dubinu do 8 metara za potrebe ciglarske industrije. Sada su to stajačice dubine do 5 metara. Ribolov se obavlja na pet jezera površine 11,2 ha („Prvo“ jezero, „Drugo“ jezero, jezero „Granje“, jezero „Kod ribičke kuće“, „Plavo jezero“). Jezerima upravlja sportsko ribolovno društvo iz Bedekovčine. U jezerima ima šarana, amura, smuđa, štika i somova. Uz jezera je sagrađen ribički dom. U prostoru doma moguće je vidjeti fotografije i preparirane glave ulovljenih velikih riba.¹⁰

⁹ Zagorje Priroda, <https://www.zagorje-priroda.hr/zasticena-podrucja/> (26.11.2022.)

¹⁰ Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, <https://visitzagorje.hr/atrakcije/bedekovcanska-jezera/> (10.09.2021.)

2.3.1.2. Dolina Zelenjak

Dolina Zelenjak, dio klanca koji se proteže od rijeke Sutle do grebena Risvičke i Cesargradske gore, prostire se na oko 50 hektara i zaštićena je kao prirodna rijetkost od 1949. godine, od 1961. godine kao rezervat prirode, a od 1976. kao Park šuma. Godine 2011. granice zaštićenog područja su redifinirane na način da njegova ukupna zaštićena površina iznosi 287 ha te je područje uvršteno u kategoriju zaštite - značajni krajobraz.¹¹

2.3.1.3. Planinarsko-poučna staza „Putevima orhideja“

Na planinarsko-poučnoj stazi „Putevima orhideja“ u svojoj dužini od 13,7 km svoje stanište nalazi više od 30 različitih vrsta orhideja. Staza se nalazi u okolici Radoboja.¹² Staza je posebno uređena za posjetitelje edukativnim sadržajima.

2.3.1.4. Gupčeva lipa

Pokraj crkve svetog Jurja u Gornjoj Stubici nalazi se više od 400 godina stara Gupčeva lipa. Danas lipa ima visinu od 9 m i deblo opsega 4,70 m, te svojom starošću i dimenzijama predstavlja prirodnu rijetkost. Od 1957. godine lipa je proglašena spomenikom prirode i stavljena pod zaštitu države te je zaštićeni spomenik kulture. U cilju očuvanja genofonda Gupčeve lipe, 2011. godine zasnovan je Živi arhiv Gupčeve lipe.¹³ Ime je dobila po Matiji Gupcu koji je jedan od najvećih hrvatskih narodnih junaka jer je imao hrabrosti suprotstaviti se zajedno sa seljacima protiv tlaženja svojeg vladara.

¹¹ Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, <https://visitzagorje.hr/atrakcije/znacajni-krajobraz-zelenjak/> (21.11.2022.)

¹² Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, <https://visitzagorje.hr/atrakcije/putevima-orhideja/> (10.09.2021.)

¹³ Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, <https://visitzagorje.hr/atrakcije/gupceva-lipa/> (10.09.2021.)

2.3.1.5. Ivančica

Ivančica je najviša planina Hrvatskog zagorja. Duga je oko 30 km i široka do 9 km. Pruža se u smjeru istok - zapad i pravi je tip ulančane planine s najvišim istoimenim vrhom na 1060 metara. Na najvišoj koti sagrađen je vidikovac „Piramida“, visoka 10 metara.

Godine 2022. pokrenuta je inicijativa da se Ivančicu proglasi parkom prirode.¹⁴

Planina Ivančica pogodna je za planinarenje, a tradicionalno se svake godine na 1. svibnja organizira planinarski pohod na vrh planine, grupno i individualno. Pojedinci čak i prenoće u šatorima u noć s 30. travnja na 1. svibnja. Također, ovaj gorski predio povoljan je za lovni turizam zbog velikog broja divljih svinja i srneće divljači, naravno, samo u sezonama lova i s posebnim dozvolama lovačkih društava. S vidikovca na vrhu Ivančice za vrijeme vedrog neba može se vidjeti skroz do Slovenije i Mađarske. Pored ostalog, veliki potencijal za razvoj turizma imaju ostatci vojarne koja se nalazi na samom vrhu planine, no potrebna joj je potpuna rekonstrukcija i revitalizacija.

Planina je omeđena vodotocima Bednje, gornjeg toka Lonje, Krapine i Velikog potoka. U srednjem vijeku Ivančica se zvala Očura, a svoje sadašnje ime prema jednoj od teorija, dobila je kao i mjesto Ivanec, po katoličkom redu Ivanovcima koji su na sjevernom podnožju imali svoje posjede i utvrđene samostane.¹⁵

2.3.1.6. Rijeka Sutla

Rijeka Sutla granična je rijeka između Hrvatske i Slovenije. Ukupna joj je duljina oko 92 km. Ulijeva se u rijeku Savu kod mjesta Ključ Brdovečki kao njezin lijevi pritok. Rijeka je iznimno bogata različitim vrstama riba - ukupno 42 vrste.¹⁶ Velik

¹⁴ Planinarenje.hr, <https://planinarenje.hr/odredista/ivancica?podrucje=hrvatsko-zagorje-i-medimurje> (10.09.2021.)

¹⁵ HPD Ivančica, <https://hpd-ivancica.com/wp/o-planini/> (20.08.2022.)

¹⁶ Zagorje-priroda, <https://www.zagorje-priroda.hr/rijeka-sutla/> (20.08.2022.)

broj vrsta riba govori o tome da je voda rijeke Sutle iznimno čista i nezagađena što je u današnje vrijeme rijetkost.

2.3.2. Kulturne atrakcije Krapinsko-zagorske županije

Zahvaljujući dugoj povijesti i bogatoj ostavštini predaka koji sežu do 12.stoljeća, kada se formiraju prva naselja na tom području, Županija obiluje kulturnim atrakcijama. Arheološka nalazišta potvrđuju kako je još i u brončano doba navedeno područje bilo naseljeno.

Bogatstvo materijalne i nematerijalne kulturne baštine županije čine značajnu osnovu njenog turističkog potencijala. Značajan dio kulturne baštine također čine: dvorci, kurije, sakralni objekti, muzeji, itd. Nažalost, veliki dio kulturne baštine (posebice dvorovi, kurije i parkovi) Krapinsko-zagorske županije je u zapuštenom stanju te im prijete propadanje.

Na obroncima Ivančice su sagrađene brojne srednjovjekovne utvrde tzv. stari gradovi: Belecgrad, Lobograd, Oštrc, Milengrad, Grebengrad, Gotalovec, Bela. Do danas su najbolje sačuvani, svi redom na južnim obroncima Ivančice, Belecgrad, Oštrc i Milengrad.¹⁷

Osim spomenutih utvrda, Hrvatsko zagorje obiluje dvorcima, posebice iz razdoblja baroka. Najpoznatiji su: dvorac Oršić - Gornja Bistra, dvorac Oršić - Gornja Stubica, dvorac Veliki Tabor, dvorac Mali Tabor, dvorac Ščrbinec, dvorac Zajezda Patačić, dvorac Gjalski, dvorac Velika Horvatska, dvorac Sveti Križ Začretje, dvorac Bežanec, dvorac Hellenbach te brojni drugi dvorci duž cijelog područja Županije.¹⁸

Među 16 dobara iz Republike Hrvatske uvrštenih na UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, upisani su i

¹⁷ Hrvatsko planinarsko društvo Ivančica, <https://hpd-ivancica.com/wp/stari-gradovi-ivancice/> (26.11.2022)

¹⁸ Portal za kulturni turizam, <http://www.kulturni-turizam.com/hrv/sadrzaj/dvorcizagorja/> (26.11.2022.)

Umijeće izrade drvenih tradicijskih dječjih igračaka s područja Hrvatskog zagorja te medičarski obrt na području sjeverne Hrvatske.¹⁹

Prepoznatljiva je i narodna nošnja Hrvatskog zagorja na kojoj prevladava bijela boja. Muška narodna nošnja se sastoji od lanene košulje i hlača, crnog vunenog prsluka, kožnog remena, crnog šešira te crnih čizmi. Ženska narodna nošnja se sastoji od lanene košulje, suknje, pregače (tzv. fertuna), crveni ili crni pojas. Uz navedeno, udane žene su nosile marame (tzv. rubac). Od nakita najspecifičniji je broš „bodec“ te ogrlice od staklenog zrnja gdje prevladava svjetlo plava boja. Narodna nošnja nije identična na cijelom području Zagorja, već se blago razlikuje od naselja do naselja.

Od kulturnih atrakcija najpoznatije su: Muzej krapinskih neandertalaca, muzej Staro selo Kumrovec, dvor Veliki Tabor, nacionalno svetište Majke Božje Bistričke, crkva sv. Marije Snježne u Belcu te mnoge druge.

2.3.2.1. Muzej krapinskih neandertalaca

Muzej se nalazi u gradu Krapini, središtu Krapinsko-zagorske županije, udaljenom oko 50 km od Zagreba. Izgrađen je u blizini svjetski poznatog nalazišta krapinskih neandertalaca, uz Hušnjakovo brdo. Krapinski pračovjek, znanstveno poznat kao Homo sapiens neanderthalensis, otkriven je davne 1899. godine kada su počela geološka i paleontološka istraživanja na Hušnjakovom brdu u Krapini. Iskapanja su trajala šest godina (1899. - 1905.) pod nadzorom profesora Dragutina Gorjanovića-Krambergera, poznatog hrvatskog geologa, paleontologa i paleoantropologa.²⁰

¹⁹ Ministarstvo kulture i medija, <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/vrste-kulturne-bastine/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/5337> (21.11.2022.)

²⁰ KRANEAMUS MUZEJ KRAPINSKIH NEANDRETALACA, <http://mkn.mhz.hr/hr/posjeta/kako-donas/> (10.11.2021.)

2.3.2.2. Muzej Staro selo Kumrovec

Ideja o uključivanju stare jezgre naselja Kumrovec u mjere zaštite spomenika predložena je još 1947. godine, kada je Marijana Gušić provela etnografsko istraživanje Hrvatskog zagorja i napisala studiju o naselju Kumrovec i rodnom mjestu Josipa Broza. Etno-selo Kumrovec danas je najveći sačuvani tradicijski pejzaž u Hrvatskoj, a posjetitelje podsjeća na pravo lice zagorskih sela s početka 20. stoljeća. Kroz 40-ak obnovljenih tradicijskih građevina upoznajemo način života nekadašnjih ljudi tog područja. Tu su tradicionalne okućnice i vrtovi, „štaglji“ i „kotci“. Obnovljena rodna kuća Josipa Broza Tita u središtu sela sadrži etnografske i povijesne zbirke. U staroj školi je rekonstrukcija nekadašnjih učionica i učiteljskih stanova.²¹

2.3.2.3. Dvor Veliki Tabor

Plemićki grad Veliki Tabor jedan je od najznačajnijih kulturno–povijesnih spomenika profanoga graditeljstva kontinentalne Hrvatske. Veliki Tabor je izuzetan upravo zbog svoje monumentalne i autentične fortifikacijske arhitekture. Svojim smještajem na vrhu Košničkog Huma, na 333 m nadmorske visine, ovaj spomenik kulture najviše nulte kategorije jedan je od najprepoznatljivijih identiteta, ne samo Hrvatskog zagorja, već i cijele Hrvatske.²² Dvor je sagradila obitelj Celjski, no za današnji izgled dvora zaslužna je plemićka obitelj Ratkaj. Omiljeno je mjesto kulturnih i društvenih događanja. Prepoznatljiv je po svom satu na drvenom tornju koji svaki sat zvoni skladbu „Vu plavem trnacu“.

²¹ Muzeji Hrvatskog zagorja, <http://www.mhz.hr/Ustrojbene%20jedinice/Muzej%20%22Staro%20selo%22%20Kumrovec> (21.11.2022.)

²² Dvor Veliki Tabor, <https://www.veliki-tabor.hr/o-muzeju/pregled/povijest> (10.09.2021.)

2.3.2.4. Nacionalno svetište Majke Božje Bistričke

Najpoznatije hrvatsko marijansko svetište Marija Bistrica, smješteno je 40 km sjeveroistočno od glavnoga hrvatskog grada Zagreba, na sjevernom gorskom krilu Medvednice. Papa Pio XI. (1922. – 1939.) dodijelio je 4. prosinca 1923. godine svetištu Majke Božje Bistričke naslov manje bazilike (lat. basilica minor). No, svetište je svoj najveći povijesni, crkveni i svenarodni događaj doživjelo posjetom pape Ivana Pavla II. i proglašenjem blaženim zagrebačkoga nadbiskupa Alojzija kardinala Stepinca 3. listopada 1998. godine. Sveti Otac Ivan Pavao II. to potvrđuje ovim riječima: „Odavno sam želio poći u poznato svetište Majke Božje Bistričke.”²³

Svetište je jedno od najpoznatijih odredišta hodočasničkog turizma u Hrvatskoj, prepoznatljivo je po svojoj crkvi na otvorenom te „križnom putu“ koji je napravljen kroz cijeli brijeg iza crkve na otvorenom. Hodočasnici iz cijelog svijeta dolaze u svetište te se svake godine ulažu velika sredstva u razvoj vjerskog turizma u Mariji Bistrici.

2.3.2.5. Crkva sv. Marije Snježne u Belcu

Crkva sv. Marije Snježne u Belcu jedan je od najljepših sakralnih interijera iz baroknog razdoblja u Hrvatskoj. Marija Snježna je zaštitnica Krapinsko-zagorske županije. Kao donatorica zaslužna za podizanje crkve navodi se u povijesnim izvorima grofica Elizabeta Keglević-Erdödy, koja je darovala zemljište. Prva kapela bila je jednobrodna s nadsvođenim svetištem, lađom pod tabulatom i drvenim zvonikom. Između 1739. i 1742., pod vodstvom župnika Pavla Kuneka, nastupa velika obnova zadašnje kapele, kada crkva poprima današnji izgled.²⁴

²³ Zagrebačka nadbiskupija, <https://www.zg-nadbiskupija.hr/svetista-i-prostenista/svetiste-majke-bozje-bistricke> (10.09.2021.)

²⁴ Župa B.D.M. Snježna- BELEC, <https://zupa-bdms-belec.hr/sv.-marija-snje%C5%BEa.html> (10.09.2021.)

Slika 1. Crkva sv. Marije Snježne u Belcu

Izvor: Župa B.D.M. Snježna- BELEC , https://zupa-bdms-belec.hr/images/svmarijasnjezna_05.jpg (10.09.2021.)

Navedena crkva koju prikazuje slika 1., nalazi se u mjestu Belec, selu podno gore Ivančice. Ima velike predispozicije da postane odredište hodočasničkog turizma, no nažalost posjećenost joj je neznatna. Iako je jedna od najljepših primjera barokne umjetnosti u Hrvatskoj, malo ljudi je čulo za mjesto Belec i ovu crkvu koja je prema legendi nastala na mjestu gdje je usred ljeta pao snijeg. Tijekom lokalne manifestacije Dani kajkavske riječi, u crkvi, se održavaju barokni koncerti u sklopu Varaždinskih baroknih večeri. Navedeni koncerti se održavaju zaslugom nekadašnjeg varaždinskog biskupa Marka Culeja koji je bio rodom iz susjednog mjesta - Repna.

2.3.2.6. Spomenik hrvatskoj himni

U znak sjećanja na Antuna Mihanovića koji je napisao hrvatsku himnu sagrađen je spomenik od armiranog betona u formi obeliska, obložen masivnim kamenim pločama. Uzidana je i spomen ploča s prvim stihovima himne. Spomenik se nalazi okružen ruševinama Cesargrada, u dolini Zelenjak, kojom je prema predajama bio očaran Antun Mihanović.²⁵

²⁵ Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, <https://visitzagorje.hr/kultura/spomenik-hrvatskoj-himni/> (21.11.2022.)

3. TURIZAM KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE

Krapinsko – zagorska županija želi postati destinacija po mjeri posjetitelja, gdje se ponuda stvara individualno za svakog posjetitelja što je posebice moguće ruralnim turizmom gdje su karakteristična mala i srednja poduzetništva u smislu ugostiteljskih objekata. U svrhu navedenoga 2002. godine kreiran je logotip i slogan „Bajka na dlanu“.

Slogan „Bajka na dlanu“ označava prirodne ljepote, netaknutu prirodu i čist zrak, osim navedenog, potvrđuje i činjenicu kako je velik broj plemićkih obitelji kroz povijest upravo to područje izabralo za svoj dom.

Krapinsko-zagorska županija trenutno svoju turističku ponudu komercijalizira kroz sljedeće turističke proizvode: spa i wellness turizam, zdravstveni turizam, izleti, hodočasnički turizam. Turistička ponuda županije nije dovoljno promovirana, a događanja su uglavnom orijentirana na lokalno stanovništvo. Ipak, velik broj događaja, uz zabavne programe, prezentira i tradicionalne običaje.

Trenutno se ponuda kupališnog te wellness i spa turizma odvija u Tuheljskim toplicama (Terme Tuhelj), Termama Jezerčica (Donja Stubica) te Krapinskim toplicama (Aquae Vivae), dok su potencijalni termalni izvori Sutinske i Šemničke toplice trenutno neiskorišteni.

Hodočasnički turizam posebno je razvijen u Mariji Bistrici, svetištu „Majke Božje Bistričke“ gdje se štuje čudotvorni kip Majke Božje s djetetom u naručju. Navedeno svetište je najpoznatije svetište u Hrvatskoj. Iako za hodočasnički turizam ima puno mjesta za razvitak u ostalim sakralnim objektima kao što je crkva Majke Božje Snježne u Belcu, taj oblik turizma nije dovoljno razvijen u drugim dijelovima Krapinsko-zagorske županije.

U Krapinsko-zagorskoj županiji su sve više popularni i posjećeni restorani koji pripremaju tradicionalnu hranu tog područja. Neki od restorana koji pripremaju tradicionalna jela na području Krapinsko-zagorske županije su: Vuglec Breg, Klet

Kozjak, Bolfan Vinski Vrh, restoran Purga i mnogi drugi.²⁶ Restoranom u kojem se pripremaju najbolji zagorski štrukli proglašen je restoran Rody.

Za gastro ponudu dostupna je i mobilna aplikacija „Gastro Zagorje“ koja je uključena u rad 2013.godine, no iako je dobro zamišljena nije dovoljno promovirana i ne pruža dovoljan broj informacija. Aplikacija nudi popis restorana, lokalnih događaja te tradicionalne recepte.

Posebno treba istaknuti sve kvalitetnija vina, te autohtone sorte kao što su sokol i krapinska belina. Danas se na području Hrvatskog zagorja najviše uzgajaju sorte kao što su chardonnay, pinot bijeli, pinot sivi, rajnski rizling, traminac, graševina itd. Upravo s ciljem zaštite i očuvanja autohtonih zagorskih sorti vinove loze, 2009. godine zasađen je i park autohtonih sorti vinove loze Hrvatskog zagorja u Svetom Križu Začretju.²⁷ Od zagorskih vinara prema broju osvojenih nagrada posebno se ističu vinarija Bodren koja proizvodi vrhunske vinske predikate te vinarija Bolfan koja proizvodi visoko kvalitetna ekološki uzgojena vina, navedeno potvrđuju brojne osvojene nagrade na svjetskoj razini.

Turističku ponudu obogaćuju i tradicionalne manifestacije kao što su: Dani kajkavske riječi u Zlataru, „Igrajte nam mužikaši“, Prvi glas zagorja, Festival kajkavskih popevki, „Susreti za Rudija“, Tabor film festival te mnoge druge.

Dani kajkavske riječi u Zlataru, manifestacija koja njeguje kajkavsku riječ, kulturu i tradiciju, održavaju se od 1970. godine, a najpoznatija je po svom „Pajdaškom sprehanju“ gdje se kroz tradicionalnu povorku tradicijski zanati, običaji, jela i rukotvorine.²⁸ Manifestacija je započela u selu Belec, no kako je Zlatar dobio status grada, manifestacija se počela održavati u gradu. Unazad par godina, ponovo se dio manifestacije vratio u izvorno mjesto. Svake godine manifestacija proširuje svoju ponudu, pa je tako ove godine održan i sajam OPG-ova u sklopu iste. Tradiciju manifestacije posebno njeguje Kulturno-umjetničko društvo Belec koje u sklopu manifestacije održava „Noć pod lampašima“ gdje se održava revija folklor, nastup mažoretkinja, predstave osnovnoškolaca i sl. Osim tradicijskih izvedbi, manifestaciju

²⁶ Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, https://visitzagorje.hr/eno_gastro/?sf_paged=2 (21.11.2022.)

²⁷ Krapinsko-zagorska županija, Master plan razvoja turizma KZŽ od 2016. do 2025. godine, <https://www.kzz.hr/master-plan> (10.09.2021.)

²⁸ Dani kajkavske riječi Zlatar, <https://dani-kajkavske-rijeci.eu/> (26.11.2022.)

upotpunjuju i brojni koncerti. Svima koji se prijave za sudjelovanje u tradicionalnoj povorci „Pajdaško sprehanje“, Grad daruje novčanu nagradu, dok se prva 3 mjesta nagrađuju većom novčanom nagradom.

„Igrajte nam mužikaši“ je manifestacija koja se već tradicionalno provodi preko 50 godina na Bedekovčanskim jezerima, zaštićena je kao kulturno dobro od lokalnog značaja. Manifestacija okuplja narodne i zabavne sastave koji predstavljaju svoje pjesme na kajkavskom narječju.

„Susreti za Rudija“ je najatraktivnija letačka manifestacija u Hrvatskoj. Održava se u znak sjećanja na pilota Rudolfa Perešina, rodom iz Gornje Stubice, koji je život izgubio tijekom operacije „Bljesak“ u Domovinskom ratu. Tijekom manifestacije nebom iznad Gornje Stubice lete letjelice zrakoplovnih klubova, Hrvatskog ratnog zrakoplovstva, Mađarskog ratnog zrakoplovstva te mnoge druge letjelice. Ove godine, 11. rujna, održali su se 25. „Susreti za Rudija“.

Manifestacije ne samo da imaju edukativno–odgojnu funkciju, već značajno povećavaju stupanj atraktivnosti turističkom mjestu, regiji ili zemlji u cjelini i time obogaćuju sadržaj boravka i stvaraju mogućnosti veće potrošnje turista.²⁹

Na području županije trenutno djeluju: 1 županijska turistička zajednica, 11 gradskih i općinskih turističkih zajednica, 2 turističke zajednice područja.

Broj ležajeva u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2019. godini iznosio je 3.238, a u 2020. godini povećao se na 3.263.

U periodu od 2010. do 2018. godine Krapinsko-zagorska županija bilježi kontinuirani porast broja turističkih dolazaka. Analizirajući strukturu gostiju u ukupnom broju dolazaka i noćenja, posebno je značajan udio stranih gostiju i noćenja turista što govori o povećanju prepoznatljivosti Krapinsko-zagorske županije kao kontinentalne turističke destinacije.

²⁹ Bilen M., Turizam i prostor, Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2006., str 63

Tablica 1. Dolasci i noćenja turista Krapinsko-zagorske županije 2019. i 2020. godina

	2019			2020		
	01.-12.			01.-12.		
	Dolasci turista	Noćenja turista	Prosječan broj noćenja po dolasku	Dolasci turista	Noćenja turista	Prosječan broj noćenja po dolasku
Krapinsko-zagorska županija						
Zemlje - ukupno	177.835	386.985	2,2	89.836	200.684	2,2
Hrvatska	90.705	213.970	2,4	57.419	135.598	2,4
Strane zemlje - ukupno	87.130	173.015	2,0	32.417	65.086	2,0

Izvor: Državni zavod za statistiku,

https://www.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_language=hr&px_type=PX&px_db=Turizam (10.09.2021.)

U tablici 1. prikazani su dolasci i noćenja turista u Krapinsko-zagorskoj županiji po mjesecima u 2019. te 2020. godini. Ukupan broj dolazaka turista u 2019. godini iznosio je 177.835, a broj ostvarenih noćenja bio je 386.985, što je prosječno 2,2 noćenja po dolasku kao i predhodne 2019. godine. Od ukupnog broja dolazaka strane zemlje su ostvarile 87.130 dolazaka, a ujedno i 173.015 noćenja što iznosi prosječno 2,0 noćenja po dolasku. Ukupan broj dolazaka u 2020. godini bio je 89.836, a broj ostvarenih noćenja iznosio je 200.684 što je prosječno 2,2 noćenja po dolasku. Od ukupnog broja dolazaka strane zemlje su ostvarile 32.417 dolazaka, a ujedno i 65.086 noćenja što iznosi prosječno 2,0 noćenja po dolasku kao i predhodne 2019. godine. Premda je prosječni broj noćenja po dolasku nepromijenjen, iz navedenog može se zaključiti kako je broj dolazaka i noćenja u 2020. godini bio znatno manji u odnosu na 2019. godinu. Pretpostavka je da je isto posljedica epidemioloških mjera uslijed pandemije te smanjenih turističkih kretanja iz navedenog razloga.

Tablica 2. Dolasci i noćenja turista u 2021.

	2021																				
	01			02			03			04			05			06			07		
	Dolasci turista	Noćenja turista	Prosječan broj noćenja po dolasku	Dolasci turista	Noćenja turista	Prosječan broj noćenja po dolasku	Dolasci turista	Noćenja turista	Prosječan broj noćenja po dolasku	Dolasci turista	Noćenja turista	Prosječan broj noćenja po dolasku	Dolasci turista	Noćenja turista	Prosječan broj noćenja po dolasku	Dolasci turista	Noćenja turista	Prosječan broj noćenja po dolasku	Dolasci turista	Noćenja turista	Prosječan broj noćenja po dolasku
Krapinsko-zagorska županija																					
Zemlje - ukupno	9.311	19.244	2,1	9.846	18.611	1,9	8.673	18.421	2,1	9.114	18.538	2,0	8.768	17.674	2,0	13.643	26.561	1,9	20.776	41.027	2,0
Hrvatska	9.003	18.525	2,1	9.410	17.559	1,9	8.162	17.361	2,1	7.841	15.731	2,0	6.841	13.969	2,0	8.104	17.811	2,2	6.571	15.831	2,4
Strane zemlje - ukupno	308	719	2,3	436	1.052	2,4	511	1.060	2,1	1.273	2.807	2,2	1.927	3.705	1,9	5.539	8.750	1,6	14.205	25.196	1,8

Izvor: Državni zavod za statistiku,

https://www.dzs.hr/PXWeb/Menu.aspx?px_language=hr&px_type=PX&px_db=Turizam (10.09.2021.)

U tablici 2. prikazani su dolasci i noćenja turista u Krapinsko-zagorskoj županiji u 2021. godini po mjesecima. Iz navedene tablice može se zaključiti kako je Krapinsko-zagorsku županiju u prvih 7 mjeseci 2021. godine posjetilo ukupno 80.131 turista koji su ostvarili ukupno 160.076 noćenja 2,0 noćenja po dolasku. Može se zaključiti kako su dolasci turista u 2021.godini u prvih 7 mjeseci gotovo dosegli broj dolazaka ostvaren u cijeloj 2020. godini (što je prikazano u tablici broj1). Također može se zaključiti kako je najveći broj dolazaka ostvaren u srpnju kada je Županija ostvarila 20.776 registriranih dolazaka, od čega je 14.205 dolazaka stranih turista. Dolazak turista raste iz godine u godinu. Suvremeni turist je sve više sklon povratku prirodi i bijegu od zagađenog zraka urbanih sredina. Prosječan broj noćenja po dolasku je i u 2021. oko 2 noćenja, što govori da su turisti Krapinsko-zagorske županije trenutno uglavnom tzv. vikend turisti.

3.1. Ruralni turizam

Prema definiciji Vijeća Europe ruralni turizam je turizam na seoskom području sa svim aktivnostima koje se provode na tom području. Najznačajnije karakteristike ruralnog turizma, a ujedno i njegove prednosti su: mirna sredina, odsutnost buke, očuvani okoliš, komunikacija s domaćinima, domaća prehrana, upoznavanje seoskih poslova i običaja.³⁰

Svjetska turistička organizacija definirala je četiri ključna elementa koji određuju ruralni turizam. To su: prirodni ruralni resursi (planine, rijeke, jezera, šume itd.), ruralno nasljeđe (povijest, dvorci, tradicionalna arhitektura, crkve, sela i dr.), ruralni način života (lokalni događaji, gastronomija, obrti, tradicionalna glazba, narječje i sl.) te ruralne aktivnosti (lov, ribolov, biciklizam, jahanje, pješčenje, vodeni sportovi i ostale aktivnosti na otvorenom).

Ruralni turizam objedinjuje poljoprivredne djelatnosti, proizvodnju, ruralni način života, prirodne i kulturne znamenitosti te njeguje tradiciju. Važan je za revitalizaciju ruralnih područja.

Život na selu podrazumijeva manje stresa, boravak na čistom, nezagađenom zraku, u prirodi, često uzgoj vlastitog povrća, voća i drugih biljaka, vlastit uzgoj stoke. Ekološka proizvodnja i ekološki proizvodi su sve više zastupljeni. Ona podrazumijeva uzgoj životinja, jaja, mlijeka, biljaka bez upotrebe pesticida.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva su također zanimljiva posjetiteljima zbog ponude domaćeg voća, povrća, vina, rakije te kulinarskih i drugih proizvoda i običaja.

U Republici Hrvatskoj, kao posebna vrsta turizma, ruralni turizam se počeo razvijati devedesetih godina prošlog stoljeća. Smatra se kako ruralni turizam Hrvatske ima visoku perspektivu za daljnji razvoj te je potrebno kontinuirano i planski težiti njegovom održivom razvoju.

³⁰ Hrvatsko geografsko društvo, <https://geografija.hr/ruralni-turizam-u-istri-dokaz-da-hrvatski-turizam-moze-i-na-drugi-nacin/> (26.11.2022.)

U RH ruralni turizam je znatno slabije razvijen nego u ostalim zemljama EU, posebice zbog razloga što je turizam Hrvatske najčešće orijentiran na masovni kupališni turizam na Mediteranu, no taj dio turizma ima sezonski karakter što mu je najveća mana, dok se ruralni turizam može odvijati tokom cijele godine. Zato je bitno ulagati u njega.

Turisti ruralnog turizma najčešće traže aktivni odmor ili žele unaprijediti svoje zdravlje boravkom u prirodi, ili pak žele upoznati stare tradicijske aktivnosti i običaje.

Gotovo 90% teritorija Republike Hrvatske čini ruralni prostor, a unatoč tome, ruralni turizam je najslabije razvijena vrsta po svom udjelu u turističkom prometu države.

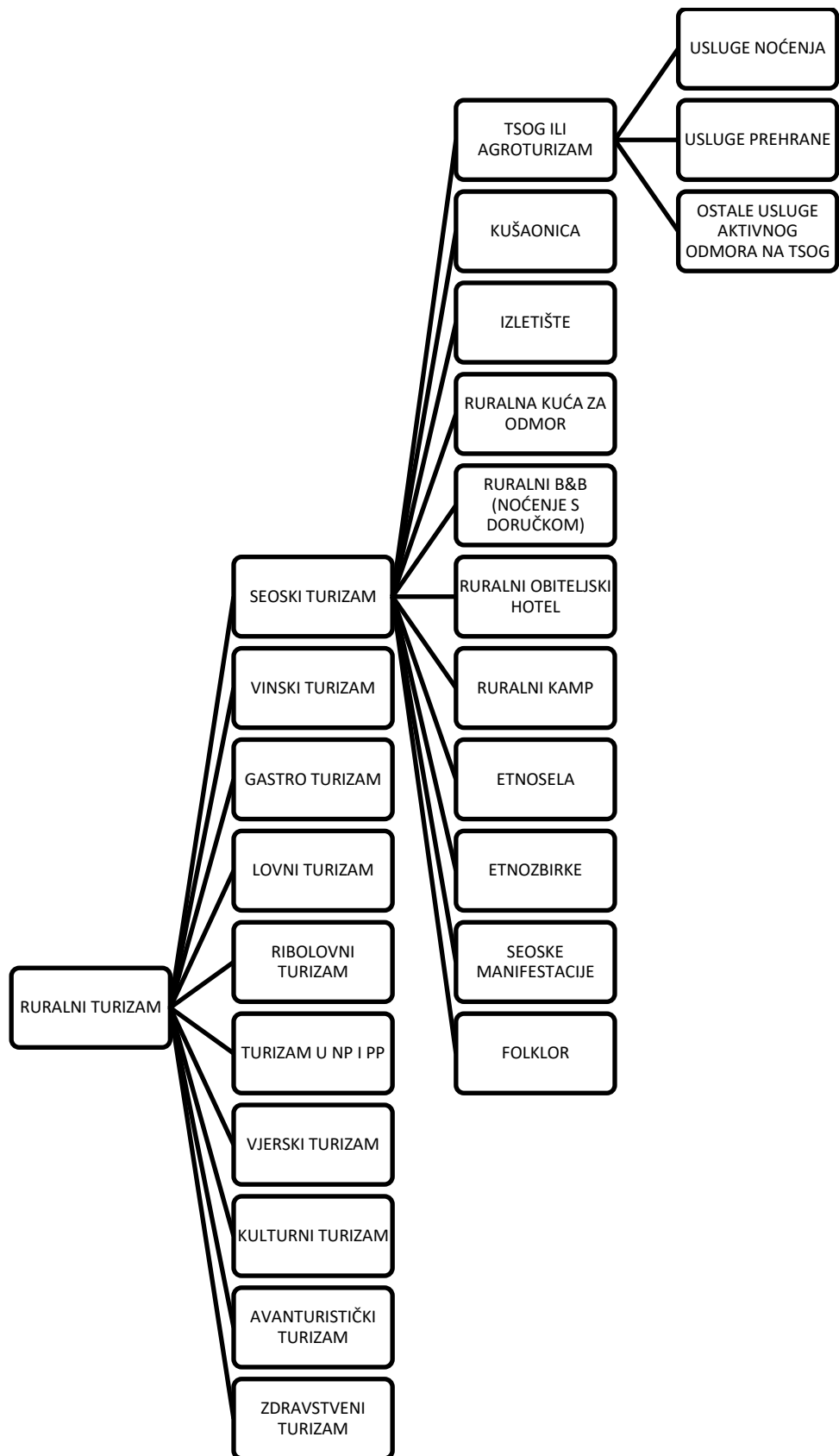
Ruralni turizam je idealan način „dodatne zarade“ za lokalne OPG-ove uz njihove uobičajene poljoprivredne i stočarske djelatnosti. OPG-ovi na području županije uz ekološki uzgojenu hranu najčešće proizvode bučino ulje i sokove od aronije.

Ovaj oblik turizma ima individualan karakter, što znači da ga posjećuje manji broj ljudi u smislu masovnosti i da je prisutan veći broj manjih obiteljskih gospodarstva koji nemaju veliki smještajni kapacitet. To znači da se ugostitelji mogu svakom gostu individualno posvetiti, moguća je veća komunikacija s gostom, ispunjenje individualnih potreba i želja gosta, veća prilagodba gostiju i odnos između ugostitelja i gosta je prijateljski nastrojen.

Prednost ruralnog turizma je to što je prilagodljiv, može biti izletnički turizam, tzv. vikend-turizam ili pak boravak turista dulje vrijeme.

Značajan početak razvoja ruralnog turizma započeo je 1998. godine kada su registrirana 32 turistička seoska gospodarstva, taj broj se do 2013. godine povećao na 688. Unatoč tako velikom rastu, ruralni turizam RH znatno se sporije razvija nego u susjednim državama.

Grafikon 2. Pojavni oblici ruralnog turizma

Izvor: obrada autorice prema Priručnik za bavljenje seoskim turizmom, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011., str 18.

Grafikon 2. Prikazuje pojavne oblike ruralnog turizma od kojih je najznačajniji seoski turizam. Također su prikazani: pojavni oblik seoskog turizma kao podvrsta ruralnog turizma i usluge koje se nude u turističkom seoskom obiteljskom gospodarstvu (TSOG). Može se zaključiti kako je ruralni turizam širok pojam koji uključuje razne aktivnosti na ruralnim područjima te posjet prirodnim i kulturnim atrakcijama. Iako se ruralni turizam najčešće poistovjećuje sa seoskim turizmom, na prikazanom grafikonu se može vidjeti kako postoji 10 pojava oblika ruralnog turizma. Iz prikazanog se može zaključiti i da je ponuda ruralnog turizma raznovrsna.

Od pojava oblika ruralnog turizma u Krapinsko-zagorskoj županiji najzastupljeniji je zdravstveni turizam koji se odvija u termalno-kupališnim objektima geotermalnih izvora.

Najrazvijeniji oblik ruralnog turizma je seoski turizam koji osim boravka na čistom zraku u seoskom okruženju, posjetiteljima nudi mogućnost aktivnog sudjelovanja u seoskim aktivnostima.

Seoski turizam se najviše razvija kao agroturizam. Kod agroturizma fokus je na poljoprivrednoj proizvodnji, dok su usluge smještaja i prehrane gostiju popratne aktivnosti.

Prema sadašnjim istraživanjima, u svijetu dolazi do rasta potražnje za ruralnim turizmom, ponajviše zbog bijega iz urbanih prostora velikom koncentracijom stanovništva.

3.2. Problematika razvoja ruralnog turizma

Organizacije koje oblikuju djelovanje ruralnog turizma Hrvatske: Ministarstvo turizma, županijski upravni odjeli za turizam i gospodarstvo, Hrvatska turistička zajednica, turističke zajednice županije, turističke zajednice mjesta, Hrvatska gospodarska komora.

Ministarstvo poljoprivrede RH glavna je institucija koja provodi politike ruralnog razvoja u Republici Hrvatskoj. Glavni zadatak Ministarstva poljoprivrede je stvoriti zakonski okvir za kvalitetan razvoj ruralnog razvoja. Razvoj ruralnih područja pridonijeti će povećanju životnog standarda stanovništva ruralnih cjelina te povećati ekonomski razvoj.

Ruralni turizam u velikoj mjeri ovisi o poljoprivrednoj proizvodnji koja je izložena raznim rizicima i izazovima. Glavni rizici kojima je poljoprivredna proizvodnja izložena su: rast tržišnih cijena te elementarne nepogode (tuča, suša i poplave). Iz navedenog se može zaključiti kako je poljoprivredni razvoj izložen stanju opće nesigurnosti te je iz tog razloga nemoguće izraditi dugoročan plan rasta i razvoja.

S obzirom da je Republika Hrvatska, u smislu turizma, okrenuta pretežno prema Jadranskom moru, najviše se ulaže u razvoj turizma u jadranskoj regiji, ali se ruralni turizam razvija svakim danom. U njemu su najveće mogućnosti i najveći potencijali za razvoj cjelogodišnjeg turizma.

Ministarstvo turizma i Ministarstvo poljoprivrede Republike Hrvatske zajedničkim djelovanjem potiču razvoj ruralnog turizma nacionalnim fondovima te sredstvima Europske unije. Navedenim ponajviše potiču razvoj i obnovu smještajnih kapaciteta.

U današnje vrijeme ubrzanog načina života, sve veći broj posjetitelja odlazi u ruralne turističke destinacije kako bi pobjegli od urbanih sredina.

Velike probleme za razvoj turizma na svjetskoj razini donijela je COVID-19 kriza izazvavši velike financijske gubitke, kao i strah ljudi od putovanja i izlaganja

masovnim okupljanjima. Iako u manjoj mjeri, zbog manje koncentracije ljudi, kriza je usporila rast i razvoj ruralnog turizma.

Većina stanovništva ruralnih područja je starije stanovništvo koje često neguje tradicije svojeg kraja. No, problem nailazi u tome što ne prenose u dovoljnoj mjeri tu tradiciju i običaje na mlađe naraštaje. Iako postoje kulturno umjetnička društva koja neguju tradiciju, ne postoji dovoljna zainteresiranost mlađeg stanovništva za očuvanjem kulturne baštine. S druge strane, starije stanovništvo nije zainteresirano za iskorištavanje novih prilika, nije educirano za osmišljavanje projekata.

Kao rješenje, moguće je organizirati razne grupne i individualne edukacije stanovništva o prednostima ruralnog turizma, mogućnostima i prednostima EU fondova te održivom razvoju. Navedena educiranja bi trebala biti u organizaciji Krapinsko-zagorske županije u suradnji s Turističkom zajednicom Krapinsko-zagorske županije te bi trebala potaknuti stanovništvo na nove projekte i povratak u ruralne krajeve.

Tablica 3. Smještajni objekti Krapinko-zagorske županije u kategoriji ruralni turizam

RURALNE KUĆE ZA ODMOR	APARTMANI	TSOG	SOBE	RURALNI OBITELJSKI HOTEL
Kuća za odmor Pri Brozu	Apartmani Budinščina	Agroturizam Kos	Soba Zimić	Klet Kozjak
Kuća za odmor "Dolina"	Apartmani Papeš	Seoski turizam Šumak		
Hiža Bibi	Zaboky selo	Seoski turizam Masnec		
Ruralna kuća za odmor Cesarica		Seljački turizam Mihaliček		
Ruralna kuća za odmor Ružica		Seoski turizam Trnac		
Ruralna kuća za odmor Cecilija		Agroturizam Mladić		
Ruralna kuća za odmor Golub				
Ruralna kuća za odmor GREEN HILLS				
Ruralna kuća za odmor ZAGORKA				
Ruralna kuća za odmor ESTERA				
Ruralna kuća za odmor TOMEKOVA HIŽA				
Ruralna kuća za odmor DEDINA KUĆICA				

Izvor: obrada autorice prema podacima Turističke zajednice Krapinsko-zagorske županije (10.11.2021.)

U tablici 3. prikazani su smještajni objekti Krapinsko-zagorske županije u kategoriji ruralni turizam. Ukupno ih je 23, najbrojnije su ruralne kuće za odmor, kojih je ukupno 12.

Kao najpoznatija ruralna kuća za odmor u županiji može se izdvojiti kuća za odmor „Pri Brozu“. Kuća se nalazi u Kumrovcu, 500 m od muzeja Staro selo. Opremljena je za smještaj 8 osoba, u prizemlju se nalazi vinski podrum s vinima vlastite proizvodnje.

Zaboky selo su apartmani koji se nalaze u gradu Zaboku. Prostiru se na 4 hektara zemljišta, a nalaze se unutar 3 autohtone kuće. Ukupno je 8 apartmana.

Agroturizam Kos je turističko-seljačko gospodarstvo u Svetom Križu Začretju. Raspolaze s 3 dvokrevetne sobe. Osim smještaja, nude kušanje vina te hladna predjela s domaćim proizvodima.

Klet Kozjak nalazi se isto u okolici Svetog Križa Začretja, a osim smještaja, u istoimenom restoranu, nudi tradicionalna jela i vina iz vlastite proizvodnje. Ukupno ima 8 soba i 1 apartman.

Kao dodatna aktivnost u sklopu ruralnog turizma javlja se lov i ribolov. Za razvoj lovnog i ribolovnog turizma nužne su geografske, hidrografske i klimatske predispozicije. Za ribolov su važne vodene površine te bogatstvo ribljih vrsta. Prednost, a ujedno i preduvjet za odredišta lovnog i ribolovnog turizma, briga je o prirodi i čistoći voda. Iako u Županiji ima puno ribnjaka i jezera, ovaj oblik turizma nije dovoljno razvijen. Najpoznatije mjesto za ribolov u Krapinsko-zagorskoj županiji su Bedekovčanska jezera nastala iskopom gline za ciglarske industrije. Ukupno je 5 jezera ukupne površine oko 11 hektara. U jezerima ima šarana, amura, smuđa, štuka i somova.

3.3. Održivi razvoj ruralnog turizma

Turizam donosi niz negativnih učinaka u ruralnim sredinama kao što su prekomjerne količine otpada, onečišćenje zraka, tla i okoliša. Najveći negativni učinci dolaze od prijevoza, prekomjerne upotrebe vode i nekontrolirane izgradnje smještajnih objekata. Obzirom na navedeno, strateški planovi razvoja turizma trebali bi sadržavati plan mjera održivog razvoja.

Temeljni program očuvanja prirode na području EU naziva se Natura 2000. Navedeni program je ekološka mreža sastavljena od područja važnih za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova Europske unije. Njezin cilj je očuvati ili ponovno uspostaviti povoljno stanje više od tisuću ugroženih i rijetkih vrsta te oko 230 prirodnih i poluprirodnih stanišnih tipova. Ovaj program je najveći sustav očuvanih područja u svijetu sa oko 27.500 uključenih područja na gotovo 20% teritorija EU. Temelji se na EU direktivama, područja se biraju znanstvenim mjerilima, a kod upravljanja tim područjima u obzir se uzima i interes i dobrobit ljudi koji u njima žive.³¹ Ekološka mreža Republike Hrvatske obuhvaća 36,73 % kopnenoga teritorija i 15,42 % obalnoga mora, što čini 29,64 % ukupne površine Republike Hrvatske. Dok u Krapinsko-zagorskoj županiji, ekološka mreža obuhvaća šest područja koja zauzimaju 10 % teritorija Županije, a to su: Medvednica, vršni dio Ivančice, Strahinjčica, rijeka Sutla, dolina Sutle kod Razvora, Židovske jame.³²

Održivi razvoj turizma UNWTO definira kao razvoj koji udovoljava potrebama turista i domicilnog stanovništva istodobno čuvajući resurse za budući razvitak. Takav razvoj podrazumijeva upravljanje resursima na način da se udovolje osnovni ekonomski, socijalni i estetski zahtjevi uz istodobno očuvanje kulturnog integriteta, osnovnih ekoloških procesa i biološke raznolikosti. Ruralni turizam je sinonim za ekološki osviješteni oblik turizma.

Temeljni čimbenik održivog razvoja ruralnog turizma su poduzetnički projekti kojima se osigurava ekonomska efikasnost poslovanja. Poželjno je razvijati one

³¹ Zavod za zaštitu okoliša i prirode, <https://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/odrzivo-koristenje-prirodnih-dobara-i-ekoloska-mreza/ekoloska-mreza/natura-2000> (20.08.2022.)

³² Zagorje-priroda, <https://www.zagorje-priroda.hr/ekoloska-mreza-natura-2000/> (20.08.2022.)

oblike ruralnog turizma koji mogu biti ekonomski održivi, a najmanje degradiraju okoliš i kulturnu baštinu.

Ulaganjem u ruralni turizam i ruralna područja općenito, smanjila bi se depopulacija tog područja te bi se smanjila prenapučenost određenih gradova čije bi se stanovništvo vratilo u svoja ruralna naselja. Najveći razlog depopulacije je nedostatak radnih mjesta.

Dugoročni razvoj ruralnog turizma na području kontinentalne Hrvatske treba se temeljiti na sljedećim načelima održivosti: ekonomskoj održivosti, sociokulturnoj održivosti i ekološkoj održivosti. Međusobno usklađenim djelovanjem navedenih načela održivosti može se osigurati dugoročan razvoj turizma u kontinentalnom dijelu Hrvatske koji svoj identitet i prepoznatljivost gradi na atrakcijama prirodnih, ekonomskih i sociokulturnih resursa.³³

³³ Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M.: „Mogućnosti održivog razvoja ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj“, Acta Turistica, Vol 27., 2015., str 149

4. IZVORI FINANCIRANJA

Izvori financiranja ruralnog turizma mogu biti: vlastita sredstva, poticaji i bespovratna sredstva, sredstva Europske unije te kreditna sredstva.

Jedan od problema turističkog sektora Krapinsko-zagorske županije jesu nedostatna sredstva za izradu projektne dokumentacije i u konačnici i za provedbu određenih turističkih investicija. Mogućnost financiranja iz fondova Europske unije jedno je od mogućih rješenja. Osim fondova, dionicima na raspolaganju stoje bespovratna sredstva koja dodjeljuje Ministarstvo turizma i to prvenstveno iz Fonda za razvoj turizma. Također, dio sredstva kao potpora turističkim zajednicama na turistički nerazvijenim područjima te potpore projektima turističkih inicijativa i proizvoda na turistički nerazvijenim područjima, financira Hrvatska turistička zajednica s ciljem unapređenja proizvoda, stvaranja prepoznatljivog imidža hrvatskog turizma i zemlje u cjelini, te obogaćivanja ponude u pred i posezoni. Kao preduvjet prijave za te izvore sredstava jest postojanje dobrih ideja i projekata kao i razrađeni plan s jasno definiranom dodanom vrijednosti za turizam regije.

4.1. Vlastita sredstva

Ulaganje vlastitih sredstava najbrži je način realizacije projekta. Ujedno je i najmanje rizičan s obzirom da ne postoji redovna obveza vraćanja novca kao kod kreditnih sredstava, te samim time ne postoji niti opterećenje na nekretninama kao garancija povrata sredstava. Također je najjeftiniji način ulaganja iz razloga što ne postoje opterećenja kamatama i naknadama. Iz navedenog možemo zaključiti kako je pokretanje projekta ruralnog turizma vlastitim sredstvima kao izvorom financiranja najpovoljnije.

4.2. Poticaji i bespovratna sredstva

Kada je za realizaciju projekta ruralnog turizma potrebna manja svota novca sredstva se mogu osigurati kroz bespovratne potpore i poticaje. Bespovratna sredstva su sredstva koja se ne moraju vraćati, ali moraju biti strogo namjenski utrošena. Programe i natječaje za dodjelu bespovratnih sredstava, najčešće i u pravilu provodi državna uprava, odnosno ministarstva. Ministarstva povremeno, najčešće tijekom prve polovice tekuće godine, sukladno programima, raspisuju natječaje i pozivaju zainteresirane da, ako zadovoljavaju propozicije natječaja, podnesu zahtjeve za dodjelu bespovratnih sredstava. Najčešće korištena bespovratna sredstva u ruralnom turizmu su ona iz programa poticanja malog i srednjeg poduzetništva te programa poticanja plasmana certificiranih ekoloških proizvoda u turizmu „Eko proizvod“. Potpore u sektoru turizma dodijeljene su u 2019. godini u iznosu od 8,9 milijuna kuna.

4.3. Kreditna sredstva

Najčešće se za realizaciju i organizaciju projekata ruralnog turizma poseže za kreditnim sredstvima, bilo da ih subvencioniraju ministarstva, županije, lokalne samouprave ili čak turističke zajednice ili pak komercijalne kreditne linije poslovnih banaka. U interesu je pokretača projekta uzeti najpovoljniji kredit, odnosno onaj s najmanjom kamatnom stopom. Najpovoljniji krediti su krediti Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR) čije se kamatne stope trenutno kreću od 1,5% do 3% fiksne godišnje kamatne stope. Najčešće korišteni programi kredita HBOR-a u ruralnom turizmu su: „Poduzetništvo mladih, žena i početnika“, „Investicije privatnog sektora“ i „EU projekti“.

Kreditni program „Poduzetništvo mladih, žena i početnika“ odobrava se poslovnim subjektima privatnog sektora – trgovačka društva, obrtnici, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost, obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG), zadruge i ustanove, koji su mladi poduzetnici, poduzetnici početnici (start-up) i žene poduzetnice. U pravilu se odobravaju krediti od 200.000,00 kn do 2.000.000,00 kn, a

kamatna stopa iznosi 2 % fiksne godišnje kamatne stope. Kreditira se do 85 % vrijednosti investicije bez PDV-a.³⁴

Kreditni program „Investicije privatnog sektora“ odobrava se poslovnim subjektima privatnog sektora – trgovačka društva, obrtnici, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost, obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG), zadruge i ustanove. U pravilu se ne odobravaju ispod 200.000,00 kn, a najviši iznos nije definiran, već se određuje ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika. Kreditira se do 75% vrijednosti investicije bez PDV-a.³⁵

Kreditni program „ EU projekti“ odobrava se poslovnim subjektima privatnog i javnog sektora koji zadovoljavaju uvjete natječaja za bespovratna sredstva na koji su se prijavili, uključujući i uvjete koji se odnose na planirano ulaganje: europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESI fondovi), EU poljoprivrednih i ribarstvenih fondova (sredstva Zajedničke poljoprivredne i ribarstvene politike, odnosno sredstva Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj i/ili Europskog garancijskog poljoprivrednog fonda i/ili Europskog fonda za poljoprivredu i ribarstvo), Business Development and Innovation Croatia, koji je dio financijskog mehanizma Europskog gospodarskog prostora (EGP) i norveškog financijskog mehanizma za razdoblje 2014.-2021. Innovation Norway kojeg provodi norveška državna agencija.³⁶ Dakle, kredit se odobrava budućim korisnicima europskih fondova kako bi imali dovoljan iznos za provedbu projekta za koji će dobiti bespovratna sredstva fondova. Najniži iznos kredita je u pravilu 200.000,00 kn, a najviši je 70 % iznosa kojeg će korisnik dobiti putem bespovratnih sredstava.

³⁴ HBOR, Kreditni programi, https://www.hbor.hr/kreditni_program/poduzetnistvo-mladih-zena-i-pocetnika/ (12.09.2021.)

³⁵ HBOR, Kreditni programi, https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicije-privatnog-sektora/ (12.09.2021.)

³⁶ HBOR, Kreditni programi, https://www.hbor.hr/kreditni_program/eu-projekti/ (12.09.2021.)

4.4. Sredstva Europske unije

Europska unija (engleski European Union, akronim EU) je međuvladina i nadnacionalna organizacija 27 europskih država kojoj su ciljevi gospodarska i politička integracija europskoga kontinenta. Najvažnije institucije EU-a su: Europska komisija, Vijeće Europske unije, Europsko vijeće, Europski parlament, Europski sud i Revizorski sud.³⁷

Europska unija je regionalna organizacija europskih država kroz koju članice ostvaruju zajedničke ciljeve kao što su uravnotežen gospodarski i društveni razvoj, visoka razina zaposlenosti, te zaštita prava i interesa građana. Utemeljena je zajedničkim interesima i na ugovorima koji jamče vladavinu prava i jednakost među svim državama članicama.³⁸

Jedan od glavnih pokretača gospodarstva Europske unije je turizam koji doprinosi oko 10% ukupnom BDP-u i okuplja velik broj malih i srednjih poduzeća. Turizam je u zajedničke politike EU uveden Lisabonskim sporazumom kojim se EU obvezuje poticati konkurentnost europskog turizma i stvarati povoljno okruženje za njegov razvoj.³⁹

Republika Hrvatska, više od svih ostalih članica Europske unije ovisi o turizmu, što dokazuje prihod od 19,4 % BDP-a u 2019. godini. Bitno je istaknuti da je to najviši prihod u odnosu na sve ostale zemlje članice Europske unije. Međuovisnost turizma i gospodarstva u Republici Hrvatskoj vidljiva je iz značajnog pada BDP-a u 2020. godini uzrokovanog smanjenju turističkih kretanja za vrijeme COVID mjera. Udio turizma u BDP-u Republike Hrvatske u 2020. godini bio je na razini od samo 9,8 posto. Naime, devizni prihod od turizma u 2020. Ostvaren je na razini od samo 4,8 milijardi eura, 54,3 posto manje nego 2019. Godine.⁴⁰

³⁷ Europska unija, *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=18657> (21.11.2022.)

³⁸ Ministarstvo pravosuđa i uprave, <https://mpu.gov.hr/istaknute-teme/drzavni-strucni-ispit-22550/primjeri-pitanja-i-odgovora-za-provjeru-znanja/primjeri-pitanja-i-odgovora-za-srednju-strucnu-spremu/osnove-sustava-europske-unije/23044> (14.12.2022.)

³⁹ Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske, <https://mint.gov.hr/medjunarodna-suradnja/zajednicke-politike-europske-unije/23050> (14.12.2022.)

⁴⁰ Hrvatsko gospodarstvo 2020. godine, Hrvatska gospodarska komora, Zagreb, 2020., str. 11.

U strategiji 2014. – 2020. Europska komisija bila je namijenila sedam milijardi eura hrvatskom turističkom sektoru, koje za krajnji cilj imaju poboljšanje svih segmenata održivog turizma i produljenje turističke sezone.⁴¹

Da bi se što bolje iskoristile mogućnosti sufinanciranja iz EU fondova za turizam, potrebno je izraditi kvalitetne projekte koji će pridonijeti unaprjeđenju i rastu gospodarstva. Glavni cilj EU fondova je poboljšanje konkurentnosti gospodarstva.

Prema definiciji, europski fondovi su financijski instrumenti za provedbu pojedine javne politike Europske unije u zemljama članicama. EU fondovi su novac europskih građana koji se, sukladno određenim pravilima i procedurama, dodjeljuju raznim korisnicima za provedbu projekata koji trebaju pridonijeti postizanju spomenutih ključnih javnih politika EU.

Strukturni fondovi su financijski instrumenti kojima je cilj postići ekonomsku i socijalnu koheziju na jedinstvenom europskom tržištu. Među značajnijim politikama je kohezijska politika Europske unije, koja se financira iz 3 glavna fonda: Kohezijski fond, Europski fond za regionalni razvoj i Europski socijalni fond. Osim navedena 3 glavna fonda, na raspolaganju su i Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (hr. EPFRR, eng. EAFRD) i Europski fond za pomorstvo i ribarstvo. Središnje koordinacijsko tijelo, koje je zaduženo za upravljanje europskim fondovima u Republici Hrvatskoj je Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije.⁴²

Obzirom na trenutnu globalnu krzu, Europska Komisija je u svibnju 2020. godine donijela je prijedlog plana oporavka koji je održiv, uključiv, ravnomjeran i pravedan za sve države članice. Također, Europska Komisija je predložila stvaranje novog instrumenta za oporavak pod nazivom „EU sljedeće generacije“ sa višegodišnjim financijskim okvirom za razdoblje od 2021. do 2027. godine čime su državama članicama omogućene ukupno 1.824 milijarde eura za oporavak svog gospodarstva. Od ukupnog iznosa, Republici Hrvatskoj je odobreno 2,2 milijarde kuna.⁴³

⁴¹ Poslovni turizam, <https://www.poslovniturizam.com/savjeti/kako-dobiti-sredstva-eu-fondova-u-turizmu/1606/> (14.12.2022.)

⁴² Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/> (14.12.2022.)

⁴³ Strategija razvoja održivog turizma do 2030. Godine, Ministarstvo turizma i sporta, Zagreb, 2022., str 66.

Važno je napomenuti kako investicije u ruralnom turizmu ne smiju biti započete prije nego li se projekt ugovori s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju.

U programskom razdoblju 2007 - 2013. godine pretpristupni program IPARD imao je sljedeće mjere za ruralni turizam:

1. Mjera 202 Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja,
2. Mjera 301 Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture,
3. Mjera 302 Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti.

U programskom razdoblju 2014-2020. godine na ruralni turizam odnosile su se sljedeće mjere:

1. Mjera 6.2. Potpora ulaganja u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području,
2. Mjera 6.4. Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području,
3. Mjera 7.1. Sastavljanje i ažuriranje planova za razvoj općina i sela u ruralnim područjima i njihovih temeljnih usluga te planova zaštite i upravljanja koji se odnose na lokalitete Natura 2000. i druga područja visoke prirodne vrijednosti,
4. Mjera 7.2. Ulaganja u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture, uključujući ulaganja u obnovljive izvore energije i uštedu energije,
5. Mjera 7.4. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu.

U programskom razdoblju 2021 - 2027. godine na ruralni turizam odnose se sljedeće mjere:

1. Mjera 6.2. Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području,
2. Mjera 6.4. Ulaganja u razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima,

3. Mjera 7.1. Sastavljanje i ažuriranje planova za razvoj općina i sela u ruralnim područjima i njihovih temeljnih usluga te planova zaštite i upravljanja koji se odnose na lokalitete Natura 2000 i druga područja visoke prirodne vrijednosti,

4. Mjera 7.2. Ulaganja u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture, uključujući ulaganja u obnovljive izvore energije i uštedu energije,

5. Mjera 7.4. Ulaganja u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu,⁴⁴

Može se zaključiti kako su mjere koje se odnose na ruralni turizam u programskom razdoblju 2021-2027. godine ponovljene mjere programskog razdoblja 2014-2020. godine.

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije objavilo je sveobuhvatan pregled ugovorenih sredstva iz fondova Europske unije po županijama za sva tri operativna programa (Operativni program Konkurentnost i kohezija, Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali i Program ruralnog razvoja), od početka financijske perspektive (od 2014. godine) do zaključno s 31. siječnja 2019. godine.⁴⁵

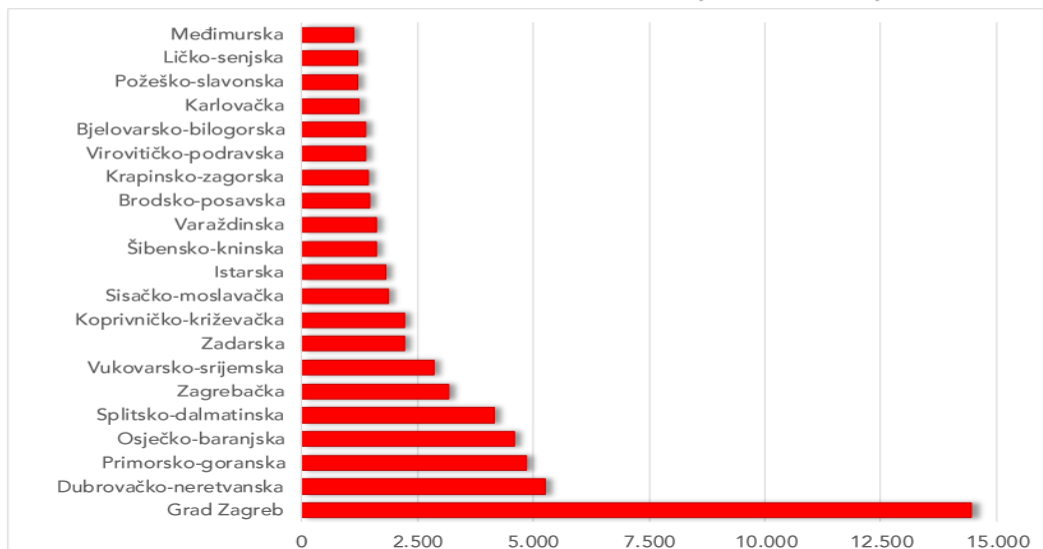
⁴⁴ Program ruralnog razvoja, <https://ruralnirazvoj.hr/mjere/> (20.11.2022.)

⁴⁵ HGK, analiza županije i fondovi, <https://www.hgk.hr/documents/hgk-analiza-zupanije-i-fondovi-eu5c6d7b86886a3.pdf> (25.05.2022.)

Grafikon 3. Iznos ugovorenih sredstava EU fondova po županijama

IZNOS UGOVORENIH SREDSTAVA FONDOVA EU PO ŽUPANIJAMA

GRAF 1. IZNOS UGOVORENIH SREDSTAVA FONDOVA EU*, 2017. – 2019., MIL. HRK

Izvor: HGK, <https://www.hgk.hr/documents/analiza-koristenja-fondova-eu-po-zupanijama-20205f25f87143873.pdf> (25.05.2022.)

Grafikon 3. prikazuje iznos ugovorenih sredstava EU fondova po županijama, podaci su izraženi u milijunima HRK. Krapinsko-zagorska županija nalazi se na 15. mjestu po iznosu ugovorenih sredstava. Može se zaključiti kako je Krapinsko-zagorska županija, kao i većina kontinentalnih županija, ostvarila iznos ispod 2,5 milijardi HRK sredstava iz fondova. Navedeno pokazuje kako ne postoji dovoljno projekata koji bi osigurali veće iznose koji su mogući obzirom na prirodne ljepote i sve potencijale županije, posebice u smislu ruralnog razvoja.

Najveći projekti sufinancirani fondovima EU u Krapinsko-zagorskoj županiji ugovoreni do svibnja 2020. godini su:

1. Izgradnja sustava prikupljanja i odvodnje otpadnih voda sustava odvodnje Zabok i sustava odvodnje Zlatar s ukupnom vrijednosti bespovratnih EU sredstava 321.355.962 HRK

2. Modernizacija i elektrifikacija željezničke pruge Zaprešić – Čakovec na dionici Zaprešić – Zabok sa ukupnom vrijednosti bespovratnih sredstava EU sredstava 307.195.130 HRK

3. Regionalni centar kompetentnosti u turizmu i ugostiteljstvu Zabok s ukupnom vrijednosti 30.000.000 HRK

Fondovi EU u turizmu posebno su namijenjeni razvoju malog i srednjeg poduzetništva kako bi se smanjila masovnost turizma. Osim ulaganja u izgradnju novih objekata, fondovi sufinanciraju obnovu postojećih, modernizaciju te očuvanje atrakcija i uređenje okoliša, također se sufinanciraju ulaganja u nematerijalnu imovinu.

Fondovi također potiču ulaganja u obnovljive izvore energije i mjere štednje energije.

Za sve navedeno objavljuju se aktualni i nadolazeći natječaji koji se mogu pronaći na službenim stranicama Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja te Ministarstva turizma.

Od objave natječaja do prijave na isti uz svu potrebnu dokumentaciju, osoba ili subjekt koji prijavljuje svoj projekt, ima svega mjesec dana da prikupi svu potrebnu dokumentaciju i osigura sve potrebne dozvole. Kada se natječaj službeno otvori, sredstva dobiju najbrži sa svim potrebnim dozvolama i dokumentacijom. Samo oko 30% prijavljenih uspije dobiti sredstva EU fondova te pomoću njih realizirati svoj projekt. Iz tog razloga projekt treba biti dobro pripremljen i osmišljen kako bi prošao natječaj i dobio bespovratna sredstva pa sve više poduzetnika angažira savjetnike kako bi im projekt bio što bolji i osvoji više bodova na natječaju.

5. FINANCIRANJE RURALNOG TURIZMA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE IZ FONDOVA EUROPSKE UNIJE

Kao najpovoljniji izvor financiranja, često se koriste fondovi Europske unije, navedeno iz razloga što su sredstva strogo namjenska i bespovratna. Kao i druge županije, Krapinsko zagorska županija teži iskoristiti te pogodnosti. Također, kako i sama županija, tako i pojedinci nastoje prijaviti svoje projekte za sufinanciranje europskim fondovima. Nažalost, sredstva ostvare isključivo najbrži i najbolji projekti koji su u skladu s objavljenim natječajima.

Tablica 4. Korisnici fondova Europske unije u Krapinsko-zagorskoj županiji za područje ruralnog turizma

NAZIV KLIJENTA	OPIS ULAGANJA	MJESTO	ODOBRENI IZNOS POTPORE	ISPLAĆENI IZNOS POTPORE
IVICA BESEDNIK	Iznajmljivanje objekata za smještaj turista	Veliko Trgovišće	370.625,00	185.312,50
BIŠĆAN TOMISLAV	Izgradnja stambenih građevina za povremeni boravak	Veliko Trgovišće	371.975,00	0,00
HRASTINSKI STJEPAN	Otvaranje kušaonice vina	Zabok	372.000,00	186.000,00
KOS MARKO	Kušaonica domaćih proizvoda Agroturizma Kos	Sveti Križ Začretje	569.249,74	0,00
METAL URBAN D.O.O.	Ulaganje u rekonstrukciju seoskog gospodarstva	Sveti Križ Začretje	1.487.900,00	0,00

	Klupci			
OPG BERIĆ, BLANKA STIPČIĆ BERIĆ	Turizam u ruralnom području: iznajmljivanje kuće za odmor s bazenom	Kraljevec na Sutli	372.000,00	186.000,00
SLATKO MOJE ZELENO, ZVONKO HURSA	Turizam u ruralnom području: uređenje ruralne kuće za odmor i kupnja putničkog kombija za goste	Donja Stubica	370.625,00	185.312,51
VINA PETROVEČKI OBRT ZA PROIZVODNJU I TRGOVINU, TOMISLAV PETROVEČKI	Obrt pokreće ugostiteljsko-turističku djelatnost	Sveti Križ Začretje	372.000,00	186.000,00
UKUPNO	8 projekata		4.286.374,74	928.625,01

Izvor: obrada autorice prema podacima APPRRR (30.09.2021.)

Tablica 4. prikazuje popis korisnika fondova Europske unije u Krapinsko-zagorskoj županiji, s opisom ulaganja, mjestom ulaganja te iznosom odobrenog i isplaćenog iznosa potpore u kunama 2021. godine. Prikazane su potpore europskih fondova koje su do sada odobrene u sektoru ruralnog turizama u sklopu natječaja operacije 6.2.1 „Potpora ulaganju u pokretanje nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području“ i 6.4.1. „Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima“. Iz prikazane tablice može se zaključiti kako je najveći iznos odobren poduzeću „METAL URBAN D.O.O“ za ulaganje u rekonstrukciju seoskog gospodarstva Klupci u iznosu od 1.487.900,00 kuna.

Grafikon 4. Iznosi ugovorenih bespovratnih sredstava Europskih fondova u okviru Programa ruralnog razvoja 2017.-2019.

Izvor: Portal o EU fondovima, <https://www.eu-projekti.info/analiza-iskoristenosti-eu-fondova-po-zupanijama/> (10.09.2021.)

Grafikon 4. prikazuje iznose bespovratnih sredstava u okviru Programa ruralnog razvoja u 2017., 2018. i 2019. godini. Navedeni program je program europskih fondova. Iz grafikona je vidljivo da je Krapinsko-zagorska županija u navedene tri godine iskoristila oko 500 milijuna. kuna bespovratnih sredstava u okviru Programa ruralnog razvoja. Usporedno s Osječko-baranjskom županijom, koja prednjači u ugovorenom iznosu bespovratnih sredstava navedenog programa (oko 1.800.000.000 kuna), može se zaključiti kako Krapinsko-zagorska županija ne iskorištava dovoljno europske fondove za poticanje ruralnog razvoja. Iako ima velike potencijale, nedostaje joj projekata koji bi ostvarili navedena sredstva.

5.1. Primjer povećanja proizvodnje i modernizacije pomoću EU fondova

Klet Kozjak odličan je primjer kako se pomoću EU fondova proširuje ponuda te modernizira proizvodnja na ruralnim područjima.

Naime, Klet Kozjak sudjelovala je u 2 projekta financirana fondovima EU.

Prvi projekt „Podizanje konkurentnosti putem uvođenja IKT rješenja s ciljem optimizacije uslužnih procesa obrta“ provodio se od 15.12.2016. godine do 15.10.2017. godine. Projektom je bila predviđena nabava informatičke opreme i izrada programskog rješenja za ugostiteljski objekt. Programski paket uključivao je 5 modula kojim se cjelokupno poslovanje umrežuje pa se može pratiti tijek namirnica od ulaska u skladište do posluživanja jela, umrežuju se radna mjesta djelatnika, proces uzimanja narudžbi od gosta se obavlja na brz i jednostavan način, olakšana je komunikacija između kuhinje i konobara, a sve zajedno vlasniku omogućuje bolje donošenje odluka.⁴⁶ Ukupna vrijednost projekta je 298.410,00 kn, a EU je od navedenog iznosa sufinancirala 268.569,00kn.

Drugi projekt „Nabava opreme za proizvodnju vina“ provodio se od 01.10.2017. godine do 01.09.2018. godine. Projekt je pokrenut zbog povećane potrebe za proizvodnjom vina, dostatnom za potrebe cijele godine. Projektom je sufinancirana nabava bačvi, vinifikatora te radnog vozila. Nabavom navedenog povećala se proizvodnja i kvaliteta vina, što je utjecalo na povećanu prodaju i ujedno povećanje prihoda. Ukupna vrijednost projekta je 430.000,00 kn, a EU je od navedenog iznosa sufinancirala 275.000,00 kn.

Oba projekta pokazuju kako EU fondovi pomažu u realizaciji postavljenih ciljeva unapređenja ponude.

⁴⁶ Klet Kozjak, EU projekti, <https://klet-kozjak.hr/eu-projekti/> (29.05.2022.)

6. PERSPEKTIVE RAZVOJA RURALNOG TURIZMA KRAPINSKO-ZAGORSKE ŽUPANIJE POMOĆU FONDOVA EUROPSKE UNIJE

Budući da je potražnja za ruralnim oblikom turizma sve veća, a Krapinsko-zagorska županija ima sve resurse za razvitak takvog oblika turizma, potrebno je povećati promociju Županije u pogledu ruralnog turizma te kroz edukativne sadržaje educirati stanovništvo o dodatnom načinu prihoda tim oblikom turizma. Brendiranje sloganom „Zagorje - bajka na dlanu“ uvelike je povećalo prepoznatljivost destinacije, no još ima prostora za napredak.

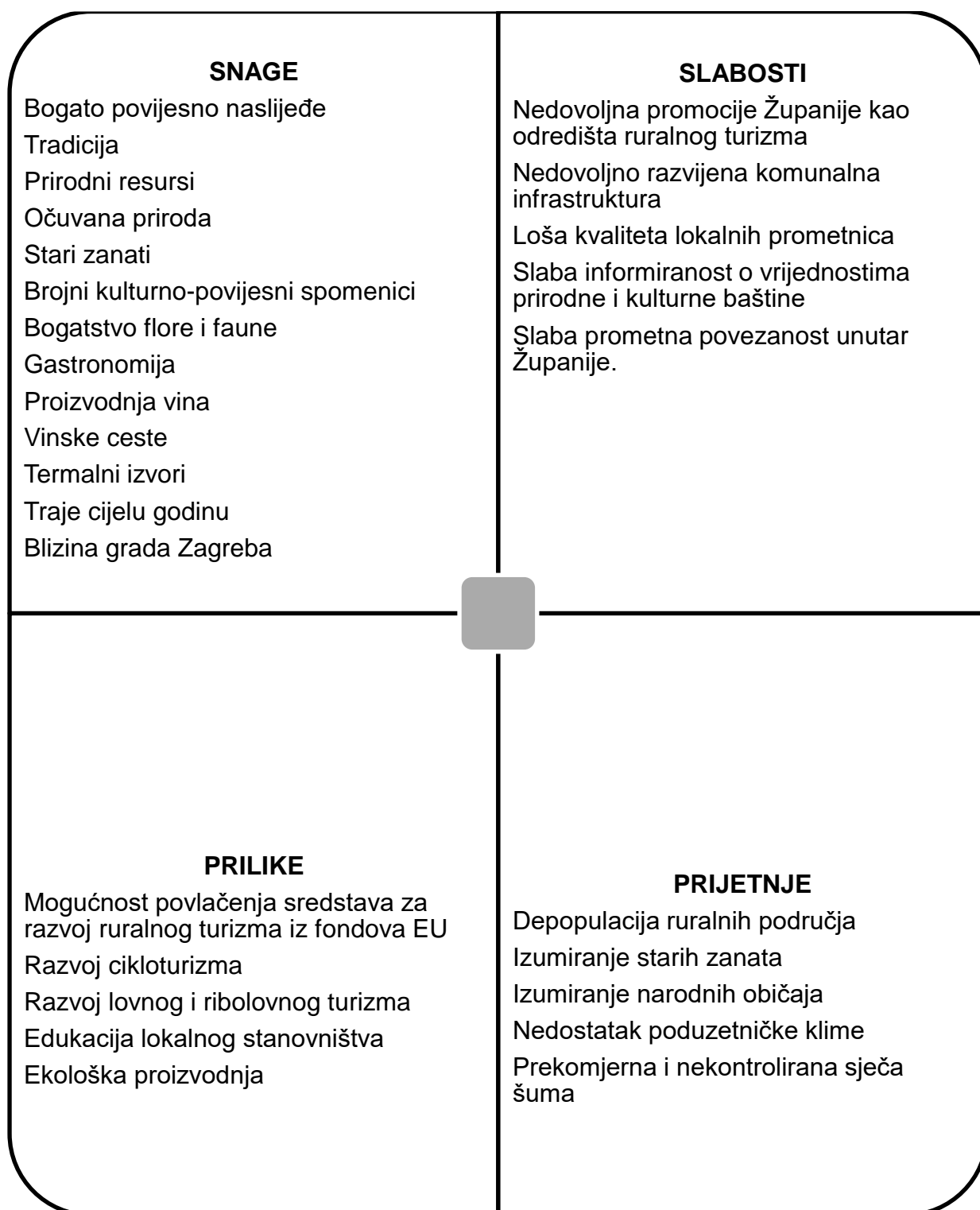
Krapinsko-zagorska županija bi uz brojne potencijale kao što su očuvana priroda, prirodne ljepote i bogatstvo kulturne baštine mogla postati vodeća destinacija ruralnog turizma Hrvatske. Da bi se to postiglo, potrebno je obogatiti ponudu jedinstvenim projektima i povećati promociju Županije kao destinacije ruralnog turizma.

Primjerice, turistička zajednica bi uz prirodne ljepote trebala značajnije promovirati i potaknuti očuvanje dvoraca i starih gradova na svom području. Također, tradicionalnim manifestacijama kao što su npr. Dani kajkavske riječi u Zlataru trebalo bi posvetiti više pažnje kako bi bile posjećenije i poznatije izvan županije kao primjerice Špancirfest u Varaždinu.

U daljnjem razvoju ruralnog turizma Krapinsko-zagorska županije, ali i cijela Hrvatska trebala bi se ugledati na vodeće zemlje u ovom obliku turizma kao što su Austrija i Slovenija. Navedene zemlje ulažu velika sredstva u ruralni turizam i potiču brojne projekte. Svoju ponudu kreiraju individualno za sve tipove gostiju, potiču sudjelovanje turista u seoskim poslovima kao što je skupljanje jaja, mužnja krava, skupljanje sijena i slično.

Kao veliku prednost ovog oblika turizma navodi se kako ne postoje ograničenja za turiste s kućnim ljubimcima. Naprotiv, turisti mogu zajedno sa svojim ljubimcima boraviti u prirodi.

Grafikon 5. SWOT analiza ruralnog turizma Krapinsko-zagorske županije

Izvor: obrada autorice prema Strategiji razvoja Krapinsko-zagorske županije do 2020. godine, Zagorska razvojna agencija, str 46.

Iz navedene SWOT analize, koju prikazuje grafikon 5., može se zaključiti kako snage nadilaze slabosti, prilike nadilaze prijetnje te iz tog razloga Krapinsko-zagorska županija ima povoljne mogućnosti za budući razvoj i jačanje ruralnog turizma.

Snage govore da Krapinsko-zagorska županija ima sve preduvjete za razvoj uspješnog ruralnog turizma tijekom cijele godine. Pored ponekih slabosti kao što su loše stanje lokalnih prometnica, Županija ima potencijala za razvitak i poboljšanje već postojećih atrakcija. Iako su lokalne prometnice u lošem stanju, velika je prednost blizina grada Zagreba i aerodroma, željeznička pruga Zagreb - Varaždin te autocesta A2 (Zagreb - Macelj). Glavna prilika koju bi turistička zajednica i lokalno stanovništvo trebali iskoristiti su bespovratna sredstva Europske unije, s kojima, kroz dobre projekte mogu realizirati i ostale prilike. Naravno, postoji i poneka prijetnja koja bi se također mogla zaustaviti razvitkom ruralnog turizma. Primjerice, ruralni turizam njeguje narodne običaje, stare zanate i ruralni način života. Uz očuvanje kvalitete i ne zagađenosti voda bitno je spriječiti prekomjernu sječu šuma kako se kvaliteta zraka i prirodne ljepote ne bi narušili. Osim navedenih snaga, važnu ulogu imaju i tradicionalne manifestacije koje se održavaju tokom cijele godine pa tako upotpunjuju cjelogodišnji turizam Županije. Kao jednu od glavnih prednosti bitno je navesti kako prosječan ruralni turist troši znatno više od turista masovnog turizma na Mediteranu koji većinu svog boravka provede na plaži.

Županija ima veliki potencijal za ruralni turizam iz razloga što je svega 9,09 % površine županije građevinsko zemljište, dok pod poljoprivredno područje spada 54,40 % , a šume 36,51 %.

Za daljnji razvitak ruralnog turizma potrebna su ulaganja u izgradnju ponude obiteljskih seoskih gospodarstava, ponajviše kroz uspostavu lokalnih i regionalnih ljudskom rukom stvorenih atrakcija, kao što su vinski podrumi, rekreacijski sadržaji, vidikovci, tematski parkovi. Također bi se trebao potaknuti razvoj specifičnih oblika turizma kao što su cikloturizam, avanturistički turizam i slično. Prioritet bi trebao biti tematiziranje ponude grupiranjem seoskih domaćinstava (udruživanje po principu klastera) prema različitim temama.

Budući da se unutar jednog sata vožnje od Zagorja nalazi Zagreb, s gotovo milijun stanovnika i potrošačkom moći značajno iznad hrvatskog prosjeka, a u

tranzitu kroz Županiju prolaze milijuni potencijalnih posjetitelja, svoje tržište Županija bi trebala tražiti upravo tamo. Pritom ne treba zanemariti i značajan potencijal zapadnih tržišta u neposrednoj blizini - prvenstveno Slovenije i Austrije.⁴⁷

Prema Master planu razvoja turizma Krapinsko-zagorske županije, kako bi se unaprijedio agroturizam, potrebne su: specijalizacija domaćinstava, njihova sustavna promocija i unaprjeđenje kvalitete, brendiranje namirnica zagorskog kraja, razvoj seoske farme, domaćinstva s uslugama smještaja i prehrane, interaktivna iskustva gostiju s istinskim životom na farmama, organizacija aktivnosti vezane uz seoske aktivnosti, organizacija aktivnosti i/ili radionica vezanih uz proizvodnju hrane, mali seoski ZOO - hranjenje, timarenje, interakcija sa životinjama te profesionalni programi edukacije i obrazovanja u segmentu gastronomije i turizma.

Prilike za daljnji razvoj ruralnog turizma su i povećanje ponude aktivnog odmora kao što su paragliding i let balonom.

Ulaskom Republike Hrvatske u EU dostupne su nove investicijske i tržišne mogućnosti te mogućnosti financiranja projekata iz strukturnih i drugih fondova EU. Za njihovo realiziranje, potreban je dobar poduzetnički plan sa svim odrednicama održivog razvoja.

⁴⁷ Krapinsko-zagorska županija, Master plan razvoja turizma KZZ od 2016. do 2025. godine, <https://www.kzz.hr/master-plan> (10.09.2021.)

7. VIZIJA IDEALNOG ODREDIŠTA RURALNOG TURIZMA

Pravci budućeg razvoja turizma Republike Hrvatske temelje se na dugoročnim i kratkoročnim globalnim trendovima na turističkom tržištu, među kojima se ističu oni koji su povezani sa održivim i pristupačnim turizmom i digitalizacijom poslovanja. Suvremeni turisti žele u kratkom roku doći do informacija o odredištu, traže informacije iz pouzdanih izvora, najčešće putem interneta. Među turistima raste zabrinutost za okoliš pa tako često umjesto masovnog turizma biraju alternative kao što je primjerice ruralni turizam.⁴⁸

Suvremeni turisti bježe od urbanog načina života, žele iskusiti doživljaj života na selu, biraju održive oblike turizma, alternativna i ekološki prihvatljiva prijevozna sredstva.

Idealno turističko odredište za turiste ranije navedenih karakteristika je turističko seljačko obiteljsko gospodarstvo (TSOG), u blizini sela, na brijegu, uz sam rub šume te do njega vodi šljunčani puteljak. Na parceli se nalaze ribnjaci, drvena kućica koja služili kao restoran s tradicionalnom hranom Hrvatskog zagorja, s uređenom okućnicom i cvijećem (posebice lila karanfilima, tzv. klinčićima), terasom s drvenim stolovima i stolicama u motivu tradicionalnih igračaka s područja Hrvatskog zagorja. Okućnicu također krase funkcionalan bunar. Pored se nalazi vinograd, voćnjak, vrt sa plastenikom, staja sa životinjama (krava, ovca, zečevi, kokoši, purani, konj, patke i sl.). Važno je spomenuti i blizinu termalnih kupališta. Izvori energije trebali bi biti obnovljivi kao što su solarni paneli ili vjetrenjače.

Primarna djelatnost takvog objekta je OPG gdje se proizvode tradicionalni proizvodi pripremani na ekološki način: domaći sirevi, suhomesnati proizvodi, čvarci, vino, rakija, prirodni voćni sokovi, domaći jabučni ocat, marmelade, bučino ulje, kupinovo vino, domaći umak od rajčice te ukiseljeno povrće kao što su: cikla, krastavci, paprika i slično.

Od dodatnih usluga, koje je nužno uvoditi kako se ne bi desila zasićenost turista samom ponudom ruralnog turizma, pruža se jahanje, ribolov, planinarenje, najam bicikla, sudjelovanje u poljoprivrednim djelatnostima i berbama.

⁴⁸ Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine, Ministarstvo turizma i sporta, Zagreb, 2022., str 8.

Gastronomska ponuda u restoranu je također tradicionalna hrana: zagorski štrukli (kuhani i pečeni), bučnica, lopari, makovnjača, orehnjača, gibanica od rogača, zlijevka, purica s mlincima, pečena patka, jela od vrganja, pole krumpir, krvavice sa kiselim zeljem, grah s kiselom repom i mnoga druga jela.

Prednost TSOG-a je što se ponuda, za svakog gosta može individualno kreirati, ovisno o njegovim željama, preferencijama i osobinama.

Za realizaciju vizije idealnog odredišta za ruralni turizam bitno je kombinirala vlastita i kreditna sredstva te svakako bespovratna sredstva iz EU fondova i prema potrebi sredstva HBOR-a.

8. ZAKLJUČAK

Krapinsko-zagorska županija smještena je na sjeverozapadnom dijelu Republike Hrvatske čija ukupna površina iznosi 1.229 km². Županija obiluje prirodnim i kulturnim atrakcijama. Za razvitak turizma, trebala bi spojiti svoje prirodne ljepote s bogatom povijesnom kulturnom ostavštinom. Osim materijalne kulturne baštine kojom županija obiluje, tu su i tradicionalne manifestacije koje njeguju stare tradicije, hranu i običaje. Prilike za razvitak ruralnog turizma su brendiranje tradicionalnih proizvoda, proširenje ponude dodatnim aktivnostima, kao primjerice let balonom na vrući zrak. Županija je velikom većinom ruralno područje. Strategijom brendiranja putem slogana „Bajka na dlanu“ želi se pozicionirati kao destinacija za opuštajući odmor po mjeri posjetitelja, a 2018. godine Krapinsko-zagorska županija je proglašena najuspješnijom turističkom destinacijom kontinentalne Hrvatske te je navedenim, lako pamtljivim sloganom postigla veću prepoznatljivost kao turistička destinacija.

Uz već razvijen termalno-kupališni turizam, najveće prilike za razvitak ima ruralni turizam i to ponajviše u svojim pojavnim oblicima vjerskog, zdravstvenog i seoskog turizma iz razloga što se odvijaju tijekom cijele godine. Zagorski brezi, u svako godišnje doba, obiluju prirodnim ljepotama i karakterističnim seoskim aktivnostima.

Bitno je naglasiti kako ruralni turizam minimalno zagađuje okoliš te se posvećuje održivom razvoju u kojem resurse njeguje za buduće naraštaje.

Može se zaključiti kako Županija ima sve potrebne resurse za razvitak ruralnog turizma, no uz sve pogodne karakteristike nije u potpunosti razvijen. On se iz godine u godinu usavršava, dobiva na važnosti, no ne dovoljno. Velika prilika za razvitak nastaje ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju, odnosno mogućnostima korištenja fondova Europske unije za razvitak ruralnih područja. Navedeno omogućuje ubrzavanje razvoja ruralnog turizma pomoću investicija u resursno-atrakcijsku osnovu. Stoga je nužno potaknuti, educirati i uputiti krajnje korisnike u otvorene mogućnosti bespovratnih sredstava koje im stoje na raspolaganju.

Županija iskorištava EU fondove za uređenje infrastrukture te za obnovljive izvore energije. Pojedini ugostitelji, kao što je Klet Kozjak, pronalaze priliku u EU fondovima kako bi modernizirali proizvodnju svojih proizvoda te obogatili ponudu.

Iako EU fondovi nisu jedini mogući izvor financiranja u ruralnom turizmu, svakako se smatraju najpovoljnijim, iz razloga što su to bespovratna i strogo namjenska sredstva.

EU fondovi su posebno naklonjeni ruralnom razvoju kao očuvanju i uređenju lokalnih sredina, poticanju poljoprivrednih djelatnosti i obnovljivim izvorima energije.

Kako bi se turizam dodatno razvio i unaprijedio potrebno je stvoriti nova radna mjesta i time osigurati ostanak mladih kao najveći resurs te plasirati poljoprivredne proizvode koji su jedan od osnovnih pokretača poljoprivrede i razvoja ruralnog turizma.

Može se zaključiti da Krapinsko zagorska županija obiluje raznovrsnim blagodatima koje bi, uz ulaganja iz EU fondova, mogle postići bolji razvitak, osigurati stalne prihode, povećati zaposlenost i ono najvažnije spriječiti propadanje ruralnih područja kao i depopulaciju istih. Krapinsko-zagorska županija može slijediti primjer središnje Istre kao najrazvijenijeg područja ruralnog turizma u Hrvatskoj.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Bilen M., **Turizam i prostor, Veleučilište u Karlovcu**, Karlovac, 2006.
2. Demonja, D., Ružić, P., **Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima**, Merdijani, Zagreb, 2010.
3. Galičić V., **Uvod u Ugostiteljstvo**, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, Opatija, 2012.

Znanstveni i stručni radovi, članci, brošure i priručnici:

1. Bartoluci M., Hendija Z., Petračić M., **Mogućnosti razvoja ruralnog turizma u kontinentalnoj Hrvatskoj**, Acta turistica, Vol 27., 2015.
2. Petračić, M., **Poduzetnički projekti u održivom razvoju ruralnog turizma, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**, Opatija, 2018.
3. Portal hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa, hrčak, Mato Bartoluci, Zrinka Starešinić, Duška Mia Franić, Filip Bartoluci, **Sredstva EU fondova u funkciji razvoja ruralnog turizma u hrvatskoj**
4. **Priručnik za bavljenje seoskim turizmom**, Ministarstvo turizma RH, Zagreb, 2011.
5. **Strategija razvoja održivog turizma do 2030. Godine**, Ministarstvo turizma i sporta, Zagreb, 2022.

Internet stranice:

1. Državni zavod za statistiku – Republika Hrvatska, www.dzs.hr (10.09.2021.)
2. Dvor Trakošćan, <https://trakoscan.hr/povijest-2/> (10.09.2021.)

3. Dvor Veliki Tabor, <https://www.veliki-tabor.hr/o-muzeju/pregled/povijest> (10.09.2021.)
4. eu projekti.info, <https://www.eu-projekti.info/analiza-iskoristenosti-eu-fondova-po-zupanijama/> (10.09.2021.)
5. Europski strukturni i investicijski fondovi, <https://strukturnifondovi.hr/eu-fondovi/> (10.09.2021.)
6. Geografija, <https://geografija.hr/hrvatsko-zagorje/> (26.11.2022.)
7. HBOR, https://www.hbor.hr/kreditni_program/ (10.09.2021.)
8. HGK, analiza županije i fondovi, <https://www.hgk.hr/documents/hgk-analiza-zupanije-i-fondovi-eu5c6d7b86886a3.pdf> (25.05.2022.)
9. HPD Ivančica, <https://hpd-ivancica.com/wp/o-planini/> (20.08.2022.)
10. Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=18657> (21.11.2022.)
11. Hrvatsko geografsko društvo, <https://geografija.hr/ruralni-turizam-u-istri-dokaz-da-hrvatski-turizam-moze-i-na-drugi-nacin/> (26.11.2022.)
12. Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Krapinsko-zagorske županije, <http://www.zagorje-priroda.hr> (10.09.2021.)
13. Klet Kozjak, <https://klet-kozjak.hr/eu-projekti/> (10.09.2021.)
14. KRANEAMUS, Muzej krapinskih neandretalaca, <https://mkn.mhz.hr/hr/>, (10.09.2021.)
15. Krapinsko-zagorska županija, Master plan razvoja turizma KZŽ od 2016. do 2025. godine, <https://www.kzz.hr/master-plan> (10.09.2021.)
16. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, <https://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/odrzivo-koristenje-prirodnih-dobara-i-ekoloska-mreza/ekoloska-mreza/natura-2000> (20.08.2022.)
17. Muzeji Hrvatskog zagorja, <http://www.mhz.hr/Ustrojbene%20jedinice/Muzej%20%22Staro%20selo%22%20Kumrovec> (21.11.2022.)
18. Program ruralnog razvoja, <https://ruralnirazvoj.hr/mjere/> (10.09.2021.)
19. Republika Hrvatska, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova europske unije, <https://razvoj.gov.hr/dokumenti/10?page=1&tag=-1&tip2=1&Datumod=&Datumdo=&pojam=> (10.09.2021.)

20. Turistička zajednica Krapinsko-zagorske županije, <https://visitzagorje.hr/> (12.09.2021.)
21. Zagorje priroda, <https://www.zagorje-priroda.hr/ekoloska-mreza-natura-2000/> (20.08.2022.)
22. Zagorska razvojna agencija, <https://www.zara.hr/> (10.09.2021.)
23. Zagorska razvojna agencija, Strategija razvoja ljudskih potencijala , https://www.zara.hr/system/zara/files/files/000/000/204/original/Strategija_razvoja_ljudskih_potencijala_%28ENTER%29.pdf?1608125926 (10.09.2021.)
24. Zagrebačka nadbiskupija, Svetište Majke Božje Bistričke <https://www.zg-nadbiskupija.hr/svetista-i-prostenista/svetiste-majke-bozje-bistricke> (10.09.2021.)
25. Zavod za zaštitu okoliša i prirode, <https://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/odrzivo-koristenje-prirodnih-dobara-i-ekoloska-mreza/ekoloska-mreza/natura-2000> (20.08.2022.)
26. Župa B.D.M. Snježna – BELEC, <https://zupa-bdms-belec.hr/sv.-marija-snje%C5%BE.html> (10.09.2021.)

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1. Crkva sv. Marije Snježne u Belcu.....	18
--	----

POPIS ZEMLJOVIDA

Karta 1. Položaj Krapinsko-zagorske županije	3
--	---

POPIS TABLICA

Tablica 1. Dolasci i noćenja turista Krapinsko-zagorske županije 2019. i 2020. godina	
.....	23
Tablica 2. Dolasci i noćenja turista u 2021.	24
Tablica 3. Smještajni objekti Krapinsko-zagorske županije u kategoriji ruralni turizam	31
Tablica 4. Korisnici fondova Europske unije u Krapinsko-zagorskoj županiji za područje ruralnog turizma.....	44

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Obrazovna struktura stanovništva Krapinsko-zagorske županije 2011. godine	8
Grafikon 2. Pojavni oblici ruralnog turizma.....	27
Grafikon 3. Iznos ugovorenih sredstava EU fondova po županijama	42
Grafikon 4. Iznosi ugovorenih bespovratnih sredstava Europskih fondova u okviru Programa ruralnog razvoja 2017.-2019.	46
Grafikon 5. SWOT analiza ruralnog turizma Krapinsko-zagorske županije	49